

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Инфляцияға шолу
2007 жылғы 2-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар	3
Графиктердің, кестелердің және қосымша беттердің тізбесі	5
1. Инфляциялық үдерістер	6
1.1. Тұтыну бағалары	6
1.2. Базалық инфляция	7
1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар	9
1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	9
1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар	10
1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі	11
1.4. Инфляция факторлары	12
2. Салық-бюджет саясаты	15
3. Ақша-кредит саясаты	19
3.1. Ақша ұсынысы	19
3.1.1. Ақша базасы	19
3.1.2. Ақша массасы	20
3.1.3. Экономикаға кредиттер	22
3.2. Валюта бағамы	25
3.3. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары	28
3.3.1. Ең төменгі резервтік талаптар	29
3.3.2. Ашық нарықтағы операциялар	31
3.3.3. Тұрақты тетіктер	32
4. Инфляция болжамы	34
4.1. 2007 жылғы 2-тоқсанға инфляция болжамын бағалау	34
4.2. Инфляцияның 2007 жылға болжамы	34
4.2.1. Инфляцияның 2007 жылғы 3-тоқсандағы болжамы	35
4.2.2. Инфляцияның 2007 жылғы 4-тоқсандағы болжамы	35

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық үдерістер

Қазақстан Республикасындағы **инфляция** Астана және Алматы қалаларындағы, барлық облыс орталықтарындағы және қалалар мен аудан орталықтарының іріктелген тобы бойынша жеке тұтыну үшін халық сатып алатын тауарлар мен қызмет көрсетулер бағаларының жалпы деңгейінің өзгерісін сипаттайтын тұтыну бағаларының индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылықтары шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында ең үлкен үлес салмағы бар 508 тауарлар мен қызмет көрсетулер кіреді.

Базалық инфляция – әкімшілік, оқиғалық және маусымдық сипаттағы жекелеген факторлардың ықпал етуімен бағалардың қысқа мерзімді біркелкі емес өзгерістерін болдырмайтын инфляция.

Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі 2004 жылдан бастап базалық инфляцияны есептеуді әр түрлі 5 әдістеме бойынша жүзеге асырады:

- 1-базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағаларының өсуі есепке алынбаған инфляция;
- 2-базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсетулер және энергия ресурстары бағаларының өсуі есепке алынбаған инфляция;
- 3-базалық инфляция: бағалардың 5 ең жоғарғы және 5 ең төменгі өсімі есепке алынбаған инфляция;
- 4-базалық инфляция: trimmed mean;
- 5-базалық инфляция: median CPI.

Ұлттық Банк 2002 жылдан бастап жүргізіп отырған **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерделеу жүзеге асырылады. Осы зерделеу пікіртерім жүргізілетін кәсіпорын басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне, оның ішінде дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға өткен және алдағы тоқсандағы сұраныс пен бағаларға қатысты сапалық бағалауларымен сипатталады («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады»).

Диффузиялық индекс «көтеріледі» деген жауаптардың жиынтығы және «өзгеріссіз» деген жауаптардың жартысының қосындысы ретінде шығарылады. Осы индекс қарастырылатын көрсеткіштің өзгеру динамикасын сипаттайтын жалпы индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні көрсеткіштің теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Салық-бюджет саясаты

Бюджетке **түсімдер** қатарына кірістер (салық түсімдері, салықтық емес түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түскен түсімдер кіреді.

Шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджет кредиттері, қаржылық активтерді сатып алу бюджеттің **шығыстары** болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша-кредит саясаты

Ақша базасына (резервтік ақшаға) Ұлттық Банктің қассасындағы қолма-қол ақшаны (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша) қосқанда Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша, екінші деңгейдегі банктердің аударылатын және басқа депозиттері, банктік емес қаржы ұйымдарының аударылатын депозиттері және

мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржы ұйымдарының Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары жатады.

Тар ақша базасы екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін қоспағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақшаның және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттерінің жиынтығы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегаты плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және екінші деңгейдегі банктер баланстарының шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және резидент заңды тұлғалар мен резидент үй шаруашылықтарының ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – бұл 1) номиналы бойынша кез келген сәтте айыппұлсыз және шектеулерсіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын барлық депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі аяқталғаннан кейін ғана алынуы немесе әдеттегі коммерциялық операцияларда пайдалану үшін олардың қолайлылығын төмендететін әр түрлі шектеулері болуы мүмкін және негізінен ақша жинау тетігіне қойылатын талаптарға сай келетін жинақтау және мерзімді депозиттер жатады. Сонымен қатар, аударылмайтын салымдар және шетел валютасымен көрсетілген депозиттер де басқа депозиттерге кіреді.

Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы (ҚҚБ) сауда-саттыққа **қатысу коэффициенті** Ұлттық Банктің нетто-қатысуының (шетел валютасын сатып алу минус сату) ҚҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне қатынасы ретінде есептеледі.

Ұлттық Банктің ақша нарығындағы операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталардың көлемі өзгерісінің, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялардың жиынтығы ретінде есептеледі.

Графиктердің, кестелердің және қосымша беттердің тізбесі

Графиктер

- 1-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 2-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 3-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 4-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 5-график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы
- 6-график. Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы
- 7-график. Сұраныс пен баға өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 8-график. Мемлекеттік бюджеттің кірістері
- 9-график. Мемлекеттік бюджеттің шығыстары
- 10-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 11-график. Ақша агрегатының динамикасы
- 12-график. Ақша мультипликаторының динамикасы
- 13-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы
- 14-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
- 15-график. Халыққа берілген кредиттер динамикасы
- 16-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы
- 17-график. Теңгенің еуроға және ресейлік рубльге шаққандағы ресми бағамының динамикасы
- 18-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі
- 19-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 20-график. Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы
- 21-график. Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары
- 22-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар
- 23-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы
- 24-график. Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік
- 25-график. Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар
- 26-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкасы
- 27-график. Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктерден тартқан депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі
- 28-график. 2007 жылғы инфляция фактісі және болжамы

Кестелер

- 1-кесте. Ұлттық Банк активтері мен пассивтерінің өзгеру динамикасы
- 2-кесте. Ақша массасының өзгеру динамикасы
- 3-кесте. Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы

Қосымша беттер

- 1-қосымша бет. Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының жұмыс істеу тетігінің өзгеруі
- 2-қосымша бет. Екінші деңгейдегі банктердің ең төменгі резервтік талаптарды қалыптастыру және орындау тәртібі

1. Инфляциялық үдерістер

1.1. Тұтыну бағалары

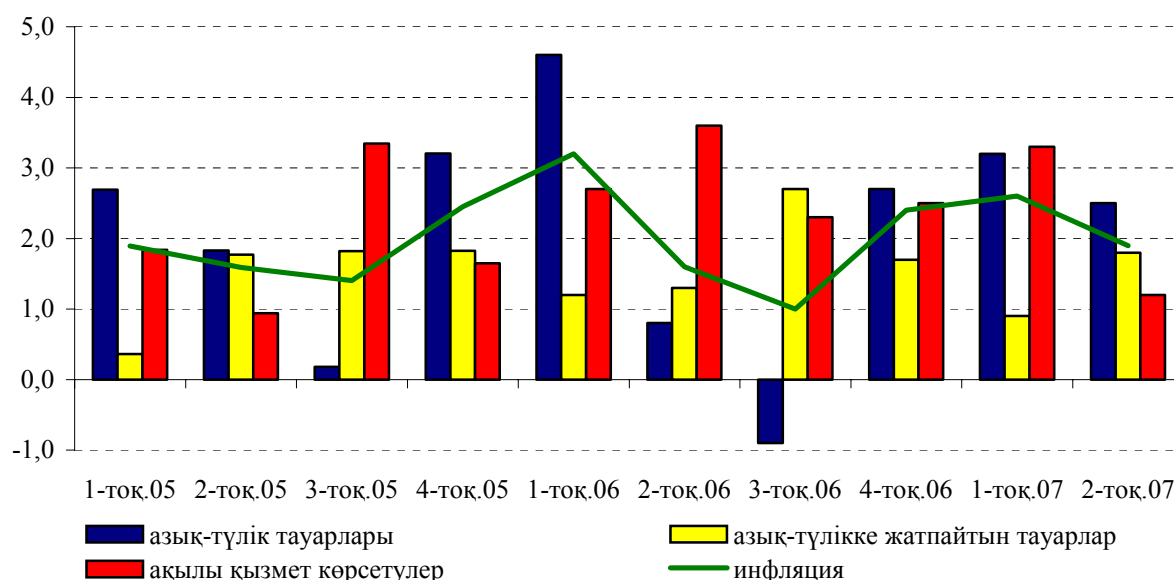
2007 жылғы 2-тоқсанда тұтыну нарығындағы бағалардың осы кезеңде бұрын-соңды болмаған өсуі байқалды. Бұл ретте инфляция егер өткен тоқсанмен салыстырғанда төмендесе, 2006 жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда ол жоғары болып, 2,6% құрады.

Инфляция динамикасында 2007 жылғы сәуір-маусымда әсіресе маусымды бөліп атаған жөн. Тек маусымның өзінде инфляция 0,8% құрады, бағалардың осы кезеңде соншалықты елеулі өсуі 2000 жылдан бері байқалмаған болатын.

Инфляцияның өсуінің негізгі себебі азық-түлік тауарларының қымбаттауы болып табылды, олар осы кезеңде 2,5% қымбаттады, азық-түлікке жатпайтын тауарлардың бағалары 1,8%, ақылы қызмет көрсету 1,2% жоғарылады (1-график).

1-график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен кезеңге қарағанда%)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2007 жылғы 2-тоқсанда тұтыну бағаларының өсуіне тауарлардың және ақылы қызмет көрсетулердің жекелеген түрлерінің қымбаттауы себепші болды және де маусымдық фактор инфляцияны тежеуге әсерін тигізбеді.

2007 жылғы сәуір-маусымда ет, жеміс-көкөніс, балық бағасының (тиісінше 5,9%, 5,1% және 3,8%), медициналық қызмет көрсету бағасының 5,8% және бензин бағасының 3,1% едәуір өсуі тіркелді.

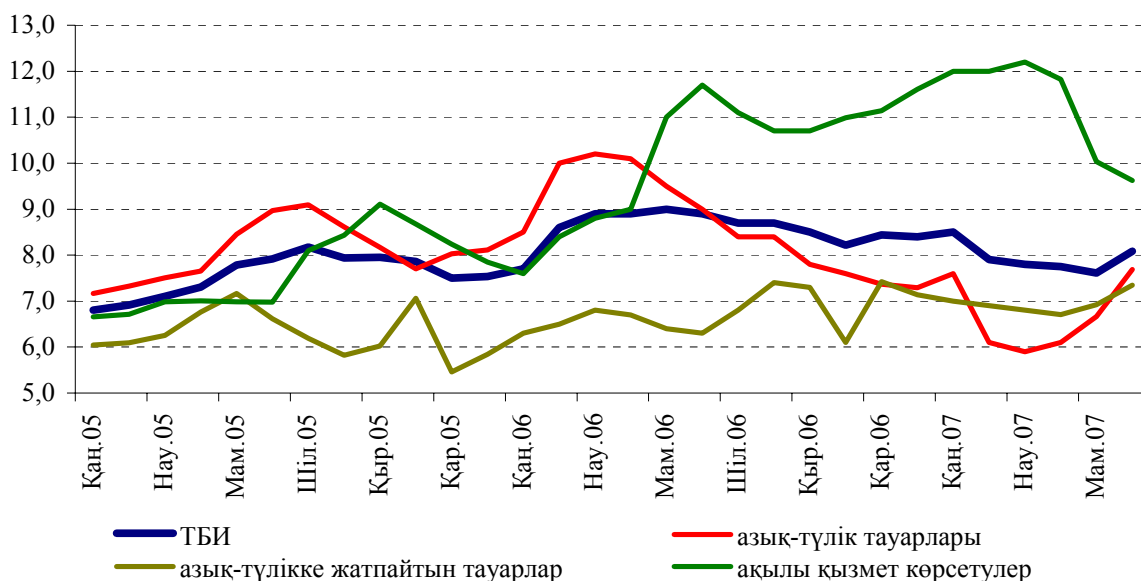
2007 жылғы 2-тоқсанда осы тауарлар мен қызмет көрсетулердің инфляцияны қалыптастырудағы үлесі 0,8% бағаланады, яғни көрсетілген тауарлар мен қызмет көрсетулер бағаларының өсуін есептегенде, инфляция 1,1% құрады.

Жыл басында байқалған жылдық инфляция қарқынының төмендеу үрдісі 2007 жылғы маусымда инфляцияның айтарлықтай өсуі нәтижесінде өсуге ұласты. 2006 жылдың қорытындысы бойынша жылдық инфляция 8,4%, 2007 жылғы мамырда 7,6%, ал 2007 жылғы маусымда 8,1% құрады. Жылдық инфляцияға қосылған ең көп үлес

халыққа ақылы қызмет көрсетулерге тиесілі болып жалғасқанына қарамастан, олардың бағаларының жылдық өсуі төмендеу үрдісін көрсетеді. Ал, азық-түлікке жатпайтын және, әсіресе, азық-түлік тауарларының бағалары жылдық көрсеткіште жоғарылау үрдісін көрсетеді (2-график). Жылдық көрсеткіште бағаның ең жоғарғы өсуі бензин, медицина және көлік қызметін көрсету, жеміс-көкөніс, ет және балық өнімдерінің, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық қызметін көрсету бағаларына тиесілі болды.

2-график

Жылдық инфляция және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына қарағанда %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.2. Базалық инфляция

2007 жылғы 2-тоқсанда бағалардың жалпы деңгейінің өсуі өткен жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда барлық әдістемелер бойынша есептелген базалық инфляция көрсеткіштерінің өсуімен қатар жүрді. Бұл ретте өткен тоқсанмен салыстырғанда базалық инфляция неғұрлым баяу қарқынмен өсті (3-график)

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен кезеңге қарағанда %)

2007 жылғы сәуір-маусымда жалпы инфляцияның өсу қарқыны 1-базалық инфляцияның, 4-базалық инфляцияның және 5-базалық инфляцияның өсу қарқынынан асып кетті. Бұл жағдай, негізінен, есептеу кезінде алынып тасталған тауарлардың және қызмет көрсетулердің жекелеген түрлерінің (жеміс-көкөніс, ет өнімдері, бензин, медициналық қызмет көрсету) қымбаттауына байланысты болды.

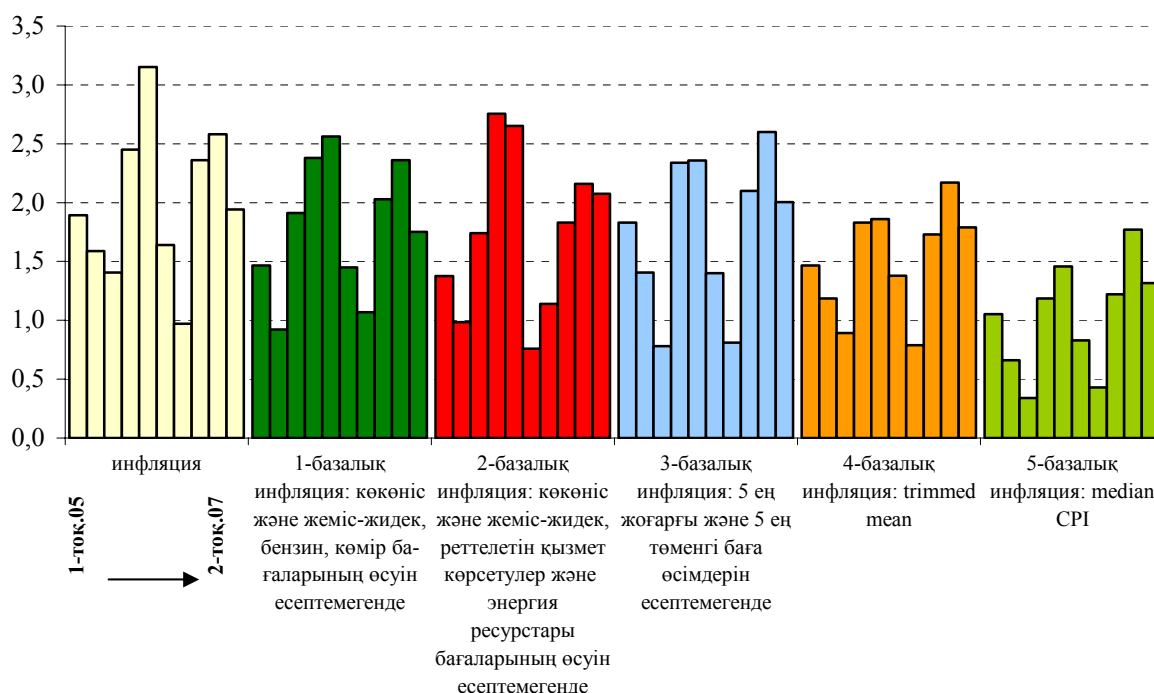
Сонымен бірге, реттелетін қызмет көрсетулердің жекелеген түрлерінің бағалары мен тарифтерінің 2007 жылғы 2-тоқсанда шамалы ғана өсуі 2-базалық инфляция және 3-базалық инфляция көрсеткіштерінің жалпы инфляциядан тезірек өсуіне себепші болды.

Сондай-ақ инфляциялық үрдістердің жылдамдауын барлық әдістемелер бойынша есептелген базалық инфляцияның жылдық көрсетудегі өсуі көрсетіледі (4-график).

Бұл ретте 3, 4 және 5-ші әдістемелер бойынша есептелген, яғни тауарлардың және қызмет көрсетулердің алдын ала белгіленген жинағын алып тастауды болжамдамайтын базалық инфляция 3 жыл бойына жеткілікті дәрежеде тұрақты өсу үрдісін көрсетуде. Сонымен бірге есептеу кезінде компоненттердің нақты тізбесі алынып тасталатын 1-базалық инфляцияның және 2-базалық инфляцияның динамикасы біркелкі және ұзақ мерзімді үдерістерді көрсетпейді. Соған қарамастан, ағымдағы жылы жылдық көрсеткіште олардың мәндері өсіп отыр.

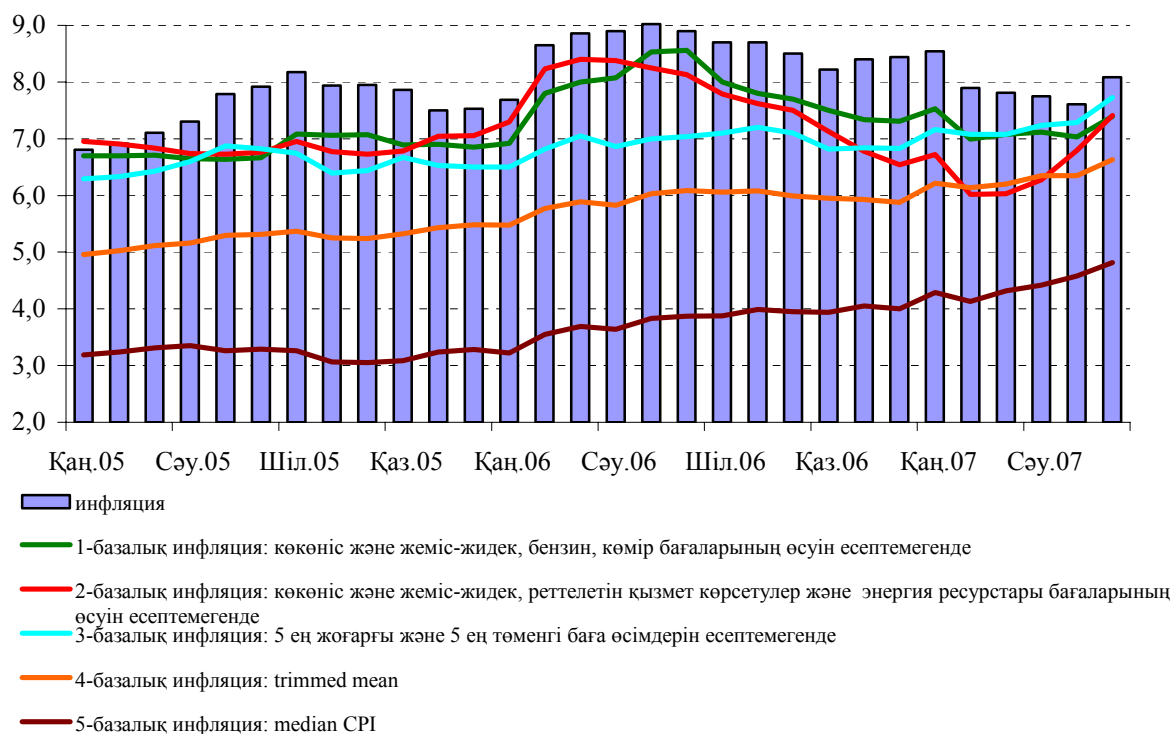
3- график

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен кезеңге қарағанда %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

4-график

**Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
(өткен жылдың тиісті айына қарағанда %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

Инфляцияның жоғарылау үрдісі кездейсоқ (күйзелістік) немесе маусымдық факторлармен емес, анағұрлым түбегейлі себептерден қалыптасуы мүмкін (1.4. Инфляция факторларын қараңыз).

1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар

1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар

2007 жылғы 2-тоқсанда өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағаларының 2006 жылдың осы кезеңімен салыстырғанда өскені байқалды. Мәселен, бағаның өсуі 2006 жылдың 2-тоқсанындағы 8,8%-ға қарсы 10,9%-ды құрады. Өндірілген өнім 11,6% қымбаттады, бұған, ең алдымен, тұтыну тауарлары бағасының 0,6% шамалы артуына қарамастан, аралық тұтыну өнімдерінің 12,9% қымбаттауы, негіз болды. Өндірістік сипаттағы қызмет көрсетудің бағасы 1,9% жоғарылады, ал өндірістік құрал-жабдықтардың бағасы өзгерген жоқ.

2007 жылғы 2-тоқсанда экономика салаларының құрылымында тау-кен өнеркәсібі кәсіпорындарының өнімі 12,5% (2006 жылғы 2-тоқсанда – 7,7%) қымбаттады. Өнеркәсіпте баға өсуінің артуы, ең алдымен, газ конденсаты бағасының 11,0% (2006 жылғы 2-тоқсанда 8,4%), мұнай бағасының 13,0% (7,9%) артуынан, мұнай өнімдері бағасының 2,1% (8,4%-ға төмен), табиғи газ бағасының 1,9% (4,1%-ға төмен) өсу қарқынының төмендеуінен туындады. Тұтастай алғанда, өндірушілердің энергия ресурстарына белгілеген бағасы 2007 жылғы 2-тоқсанда 10,6% қымбаттады, ал 2006 жылғы тиісті тоқсанда 7,5% өскен болатын.

2007 жылғы сәуір-маусымда өндірушілер бағаларының өңдеу өнеркәсібінде өсуі 2006 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 11,3%-дан 10,0%-ға дейін баяулады, бұл ең алдымен, металл бағасына қатысты қалыптасып отырған ахуалдың әсерінен болды. Бағаның негізгі өсуі қара металдар прокатына тиесілі болды, бұл 2006 жылғы 2-тоқсандағы 4,1%-дың орнына 42,5%, ал түсті металдар 39,1%-дың орнына 19,1% құрады.

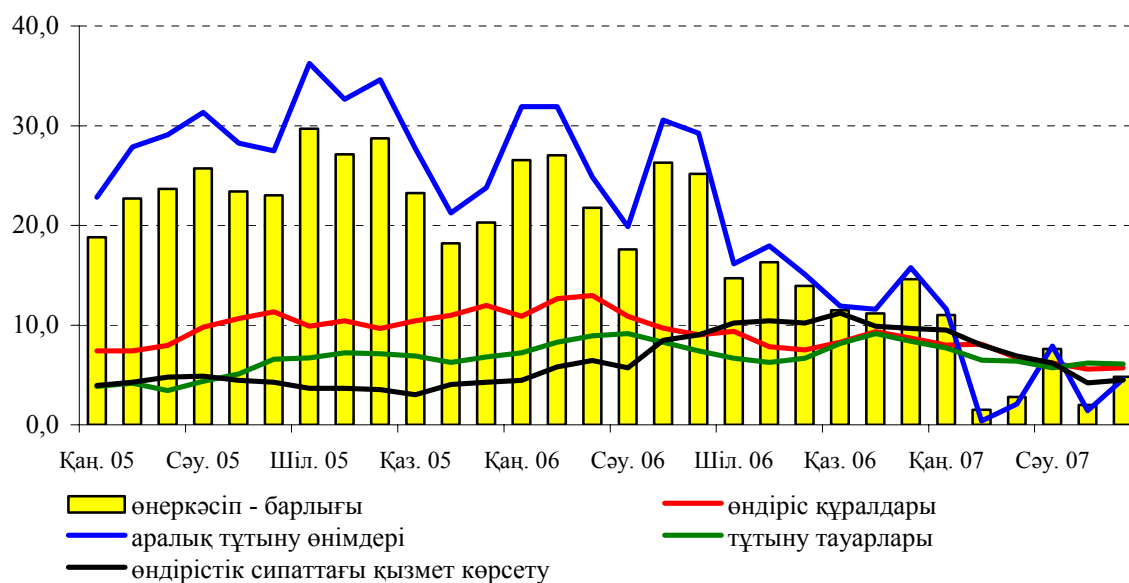
Республикада өндірілген азық-түлік тауарлары 2007 жылғы сәуір-маусымда 1,9% қымбаттады (2006 жылғы сәуір-маусымда - 0,5%). Бұл ретте әсіресе құс етінің бағасы 10,4% және бидай ұнының бағасы 2,8% өсті.

Электр энергиясын, газ және су өндіру мен бөлудегі бағалар мен тарифтер 2007 жылғы 2-тоқсанда 1,6% (2006 жылғы 2-тоқсанда 5,7%) өсті.

2007 жылғы маусымда өнеркәсіп өндірісіндегі бағаның жылдық өсуі 2007 жылғы наурыздағы 2,8%-дан артып, 4,8% болды. Бұл ретте бағаның өсуі жылдық көрсеткіште тек қана аралық тұтыну өнімі бағаларының 2007 жылғы наурыздағы 2,1%-дан 2007 жылғы маусымдағы 4,6%-ға дейін өсуінен байқалды. Өндіріс құралдары құнының өсу қарқыны осы кезеңде 6,7%-дан 5,7%-ға дейін, тұтыну тауарлары 6,4%-дан 6,1%-ға дейін, өндірістік сипаттағы қызмет бағасының өсуі 6,9%-дан 4,5%-ға дейін төмендеді (5-график).

5-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы (өткен жылғы тиісті айға қарағанда %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2007 жылғы 2-тоқсанда ауыл шаруашылығы өнімін өндірушілердің сату бағасы 0,7% өсті (2006 жылғы 2-тоқсанда 1,3% төмендеген болатын). Ауыл шаруашылығындағы баға динамикасы өсімдік шаруашылығы өнімдері бағасының 2,7% жоғарылауы және мал шаруашылығы өнімдері бағасының 2,0% төмендеуі аясында қалыптасты.

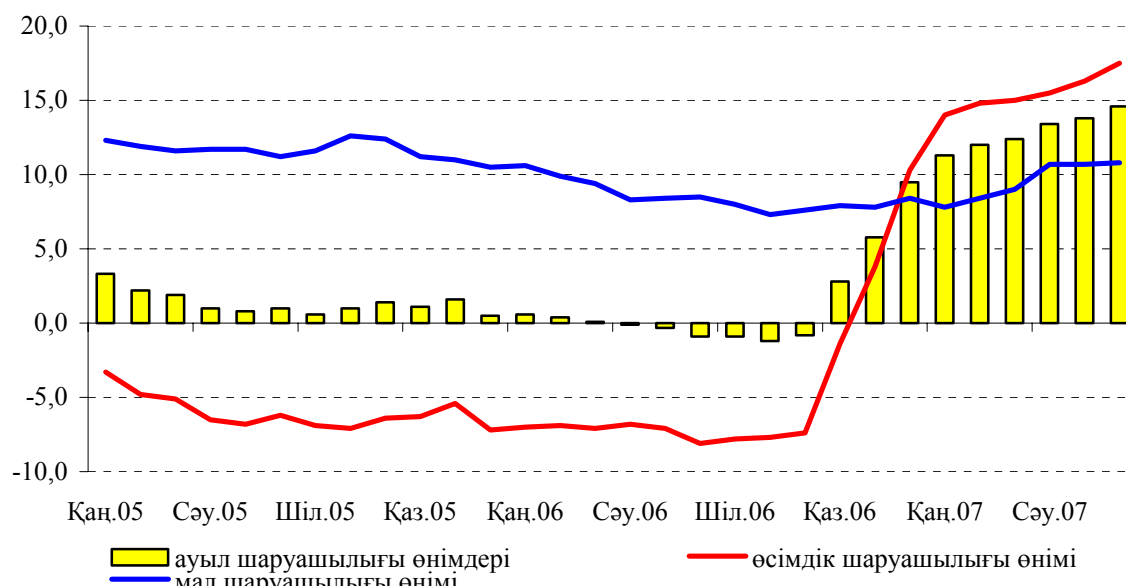
Талданып отырған кезеңде өсімдік шаруашылығы өнімдері бағасының жоғарылауы дәнді дақылдардың 3,1%, сондай-ақ көкөніс дақылдарының қымбаттауына байланысты болды, оның ішінде картоп және көкөніс бағасының өсуі 1,2% құрады.

Мал шаруашылығы өнімдерінің ішінде 2007 жылғы сәуір-маусымда мал және құс етінің бағасы мейлінше жоғары өсті, ал жұмыртқа мен сүттің бағасы төмендеді.

Ауыл шаруашылығы өнімдері бағасының жылдық көрсеткіштегі 2006 жылғы қыркүйекте басталған өсу үрдісі жалғасты. 2007 жылғы маусымда бағаның өсуі 14,6%-ға жетті (2007 жылғы наурызда 12,4%). Бұл ретте мал шаруашылығы өнімдері 10,8% (2007 жылғы наурызда 9,0%), өсімдік шаруашылығы өнімдері 17,5% қымбаттады (2007 жылғы наурызда 15,0%) (6-график).

6-график

Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы (өткен жылғы тиісті айға қарағанда %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі

1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі

Кәсіпорындарға жүргізілген пікіртерім сұралған кәсіпорындардың дайын өнімдеріне сұраныстың артқанын көрсетті. Мәселен, 2007 жылғы 2-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда дайын өнімге сұраныстың өскенін пікіртерім жүргізілген кәсіпорындардың 37,8% атап өтті (2007 жылғы 1-тоқсанда 30,0%). Тұрақты сұранысқа ие кәсіпорындардың үлесі (54,7%-дан 51,7%-ға дейін) және өнімдеріне сұраныс азайған кәсіпорындардың үлесі 14,4%-дан 9,3%-ға дейін бір мезгілде азайды. Нәтижесінде дайын өнімге сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексі 2007 жылғы 2-тоқсанда 64,3-ке дейін жоғарылады.

Пікіртерімге қатысқан кәсіпорындардың 34,7% ғана 2007 жылғы 3-тоқсанда сұраныстың артуын күтуде, дайын өнімге сұраныстың азаюын кәсіпорындардың 4,6% ғана күтуде. Нәтижесінде 2007 жылғы 3-тоқсанда дайын өнімге сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексі 65,1-ге дейін жоғарылайды деп күтілуде (7-график).

Пікіртерім жүргізілген кәсіпорындардың дайын өнімдерінің және өндіріс барысында пайдаланылатын шикізат пен материалдардың бағасына қатысты ахуал инфляциялық үрдістердің болуымен және инфляциялық күтулердің сақталуымен сипатталуда.

2007 жылғы 2-тоқсанда дайын өнім бағасының өскенін кәсіпорындардың 31,3% (2007 жылғы 1-тоқсанда – 31,5%) атап көрсетті. Өнімдерінің бағасы төмендеген кәсіпорындардың саны шамалы азайды – 3,6% (2007 жылғы 1-тоқсанда – 5,4%).

Осының салдары ретінде дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексінің 2005 жылдан бергі уақыттағы ең жоғарғы мәнді құрап, 63,9-ға дейін (2007 жылғы 1-тоқсанда – 63,0) артқаны байқалды.

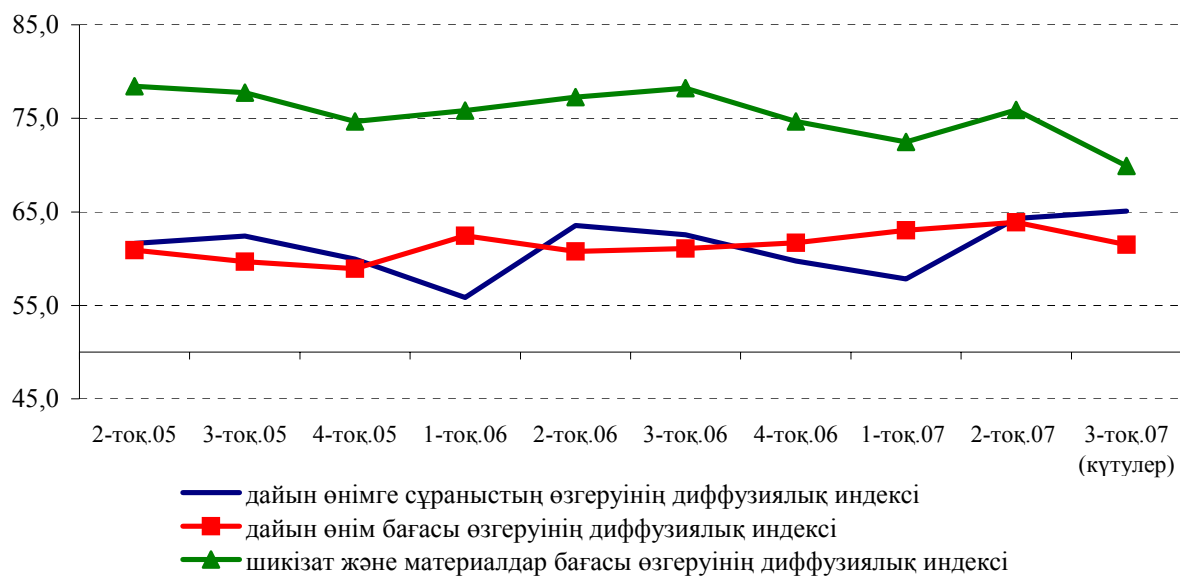
2007 жылғы 3-тоқсанда дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексінің 61,5-ке дейін төмендегені байқалды, бұл өздерінің дайын өніміне деген бағаның төмендеуін күтетін кәсіпорындар үлесінің 2,1% шамалы азайып, өнімдеріне деген бағаның өсуі болжанып отырған кәсіпорындар үлесінің 25,2%-ға дейін азаюына байланысты (7-график).

2006 жылғы 4-тоқсаннан бастап байқалған шикізат және материалдар бағасы өсуінің бәсеңдеуі 2007 жылғы 4-тоқсанда олардың аздап жоғарылауымен алмасты. Бағаның өсуін көрсеткен кәсіпорындардың үлесі 56,3%-дан 61,37%-ға дейін артты, пікіртерім жүргізілген кәсіпорындардың 28,8% баға тұрақтылығы туралы мәлімдеді, олардың үлесі өткен тоқсанда 32,0% құраған болатын. Шикізат және материалдар бағасының төмендеуін көрсеткен кәсіпорындардың үлесі 2,7%-дан 1,3%-ға дейін азайды. Нәтижесінде шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 75,9-ға дейін дейін жоғарылады.

2007 жылғы 3-тоқсанда шикізат және материалдар бағасының өсуін күтетін кәсіпорындардың үлесі 48,6%-ға дейін азаяды, бағаның төмендеуін күтетін кәсіпорындардың үлесі 0,5% құрайды. Осының салдары ретінде диффузиялық индекстің 69,9-ға дейін төмендеуі күтіледі (7-график).

7-график

Сұраныс пен баға өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Осылайша, сұралған кәсіпорындардың бағаның одан әрі өсуіне қатысты күтулері теріс болып отыр. Мұны мәндері 50 деген деңгейден айтарлықтай асатын тиісті диффузиялық индекстер көрсетіп отыр.

1.4. Инфляция факторлары

Қазақстан экономикасында 2007 жылы инфляциялық әлуетті сақтауға республикаға шетел валютасының әкелінуі, жиынтық сұраныстың артуы, мемлекеттің белсенді бюджет саясаты, сондай-ақ төмен еңбек өнімділігі ықпалын тигізуде.

2007 жылғы 1-жартыжылдықтың қорытындысы бойынша төлем балансының ағымдағы шотындағы дефицит 2379,0 млн. АҚШ долл. құрады (2006 жылғы 1-жартыжылдықта – 55 млн. АҚШ долл. профицит), бұл ЖІӨ-нің 5,3% құрайды. Ағымдағы шоттың құрылымында оң сальдо тек қана сауда балансы бойынша қалыптасты, бұл ретте 2006 жылғы 1-жартыжылдықпен салыстырғанда оның көлемі кеміді (5,2%). Қызмет көрсету балансының дефициті 7,8%, кірістер балансының дефициті 31,1%, ағымдағы трансферттер балансының дефициті 2,6 есе ұлғайды.

Халықаралық нарықта банктердің заем операциялары өсуінің жалғасуы төлем балансының жалпы сальдосының оң болып қалыптасуының (3035,3 млн. долл. США) негізгі себептерінің біріне айналды.

Өткен жылдың екінші жартысында тұтынушылық және инвестициялық сұраныс өсуінің аздап бәсеңдегені байқалды. Ағымдағы жылы халықтың және нақты сектордың тарапынан сұраныс тағы да өсе бастады.

2007 жылғы 2-тоқсанда 2006 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда халықтың ақшалай кірістері нақты көрсеткіште 17,3% (2007 жылғы 1-тоқсанда 19,7%) артты. 2007 жылғы сәуір-маусымда бөлшек сауда айналымының өсуі 2006 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 12,0% (2007 жылғы 1-тоқсанда 9,8%) құрады.

Негізгі капиталға салынған инвестициялар 14,2% (2007 жылғы 1-тоқсанда 7,1%) өсті. Бұл үрдіске шетелдік инвестициялардың да, сол сияқты кәсіпорындардың заем қаражаттарының да өсуі себепші болды. Мәселен, 2007 жылғы сәуір-маусымда 2006 жылғы тиісті кезеңнің көрсеткіштерімен салыстырғанда заем қаражатының көлемі 70,5%, ал шетелдік инвестициялардың көлемі 11,5% өсті.

Жиынтық ұсыныстың көрсеткіші ретіндегі ЖІӨ-нің нақты өсуі 2006 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 2007 жылғы 2-тоқсанда 9,9%-ға бағаланады (2007 жылғы 1-тоқсанда 10,6%).

Тұтынушылық және инвестициялық сұраныстың көбеюі белгілі бір дәрежеде банк секторының кредиттік белсенділігінің айтарлықтай өсуіне байланысты болды. Мәселен, 2007 жылғы сәуір-маусымда берілген кредиттердің көлемі 2006 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 2 есе өсті. Бұл ретте кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2007 жылғы наурыздағы 13,2%-дан 2007 жылғы маусымның қорытындысы бойынша 12,8%-ға дейін төмендеді (3.1.3. Экономикаға кредиттерді қараңыз).

Шетел валютасының айтарлықтай әкелінуі, сондай-ақ кредиттік ресурстарға деген жоғары сұраныс Қазақстан экономикасындағы ақша ұсынысының өсуіне ықпал етуде.

2007 жылғы 2-тоқсанда ақша базасының кеңею қарқыны 5,2% (2006 жылғы сәуір-маусымда 1,8%), ақша массасының кеңею қарқыны 14,1% (15,9%) құрады. Бұл ретте, ақша ұсынысы өсуінің инфляцияға тигізетін әсерінің уақыт тұрғысынан алғанда едәуір кешігіп барып болғанын (лагпен) есептесек, ағымдағы жылы ақша агрегаттарының өсу қарқынының аздап тұрақтануы тек жыл аяғында ғана инфляциялық үдерістердің қалыптасуына тежеуші ықпал ететін болады (3.1. Ақша ұсынысын қараңыз).

2007 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттің бюджет саясаты барынша қалыпты болды. Ол бюджетке түскен түсімдердің төмен болуымен, сол сияқты шығыстарының шамалы болуымен сипатталды.

2007 жылғы сәуір-маусымда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 2006 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 1,9%, ал түсімдер 4,2% өсті. Нәтижесінде бюджет профициті 2007 жылғы 2-тоқсанда 6,9 млрд. теңгені құрады, ал 2006 жылғы тиісті кезеңде 9,0 млрд. теңге мөлшерінде дефицит байқалған болатын (2. Салық-бюджет саясатын қараңыз).

2007 жылы айлық орташа жалақының өсу қарқынының еңбек өнімділігінің өсу қарқынынан асып түсу үрдісі сақталып отыр. 2007 жылғы 2-тоқсанда жалақының нақты өсуі 19,5% -ға жетті, ал еңбек өнімділігінің өсуі 6,8%-ға бағаланып отыр.

Ағымдағы жылғы ішкі тұтынушылық нарықтағы ахуал көбінесе сыртқы нарықтардағы ахуалға байланысты. Атап айтқанда, 2007 жылғы 2-тоқсанның өзінде ғана мұнайдың Brent сортының бағасы 14,8% өсіп, 2007 жылғы маусымның аяғында бір баррель үшін 71,3 АҚШ долл. (Дүниежүзілік Банктің деректері бойынша) құрады. Нәтижесінде жанар-жағармай материалдарының ішкі нарығында бағалардың өсу үрдісі байқалды: бензин 3,1% (2006 жылғы 2-тоқсанда 1,9%) қымбаттады.

Сонымен бірге, 2007 жылғы 2-тоқсанда астықтың ішкі нарығында астыққа деген жоғары сұраныстан туындаған шамалы тұрақсыздық байқалды. Бидай бағасы тек маусымның өзінде ғана 8,6% өсті, тұтастай алғанда 2-тоқсанда бағаның өсуі 10,6% (Дүниежүзілік Банктің деректері бойынша) құрады. Осының салдары ретінде астық дақылдары қазақстандық нарықта сәуір-маусымда 3,1% (2006 жылғы тиісті кезеңде 0,4%) қымбаттады.

Осылайша, 2006 жылғы 2-жартыжылдықта инфляцияның жекелеген факторларының аздап бәсеңдеуіне қарамастан, ағымдағы жылы олардың әсері қайталанды. Нәтижесінде осы үрдістер экономикада инфляциялық аяның өсуіне ықпал етті, мұның өзі жылдық инфляцияның 2007 жылғы наурыздағы 7,8%-дан маусымда 8,1%-ға дейін өсуіне ықпалын тигізді.

2. Салық-бюджет саясаты

2007 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің түсімдері 726,3 млрд. теңгені немесе ЖІӨ-ге қатысты 24,5% құрады. Өткен жылдың тиісті кезеңінің көрсеткіштерімен салыстырғанда олар 4,2% өсті. Кірістер өсімі салықтық емес түсімдер, негізгі капиталды сатудан түсімдер көлемінің ұлғаюымен, сондай-ақ ресми трансферттермен қамтамасыз етілді.

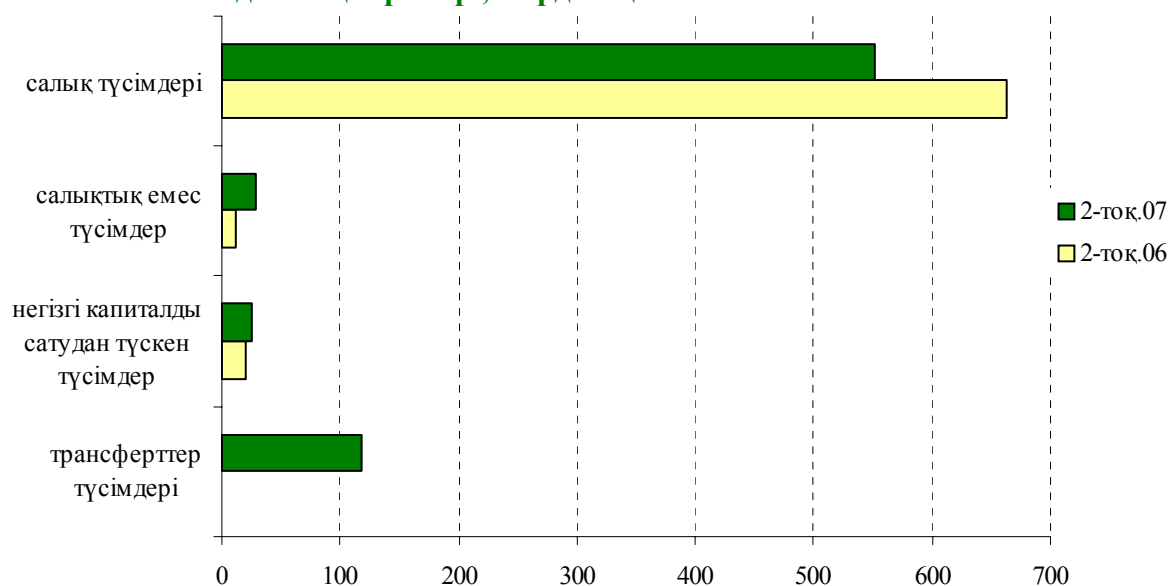
2007 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің негізгі түсімдері салық түсімдері (7,0%) және ресми трансферттер (16,2%) болды.

Салық түсімдерінің құрылымында (8-график) жеке табыс салығы (70,1%), қосымша құн салығы (67,0%), әлеуметтік салық (66,9%), акциздер (32,9%) ұлғайды. Корпоративтік табыс салығы шамалы ұлғайды (1,1%), ал табиғат ресурстарын пайдаланғаны үшін түсімдер 83,2% қысқарды, бұл 2006 жылғы 1 шілдеден бастап Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының жұмыс істеу тетігінің өзгеруіне байланысты (1-қосымша бет).

2007 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық қордан республикалық бюджетке 118,0 млрд. теңге сомадағы кепілдік берілген трансферт алынды (8-график).

8-график

Мемлекеттік бюджеттің кірістері, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі

2007 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 719,4 млрд. теңге сомасында немесе ЖІӨ-ге шаққанда 24,3% қаржыландырылды. 2006 жылғы тиісті кезеңінің көрсеткіштерімен салыстырғанда олар 1,9% ұлғайды.

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 500,5 млрд. теңге сомаға қаржыландырылды. Өткен жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда олар 11,0% төмендеді.

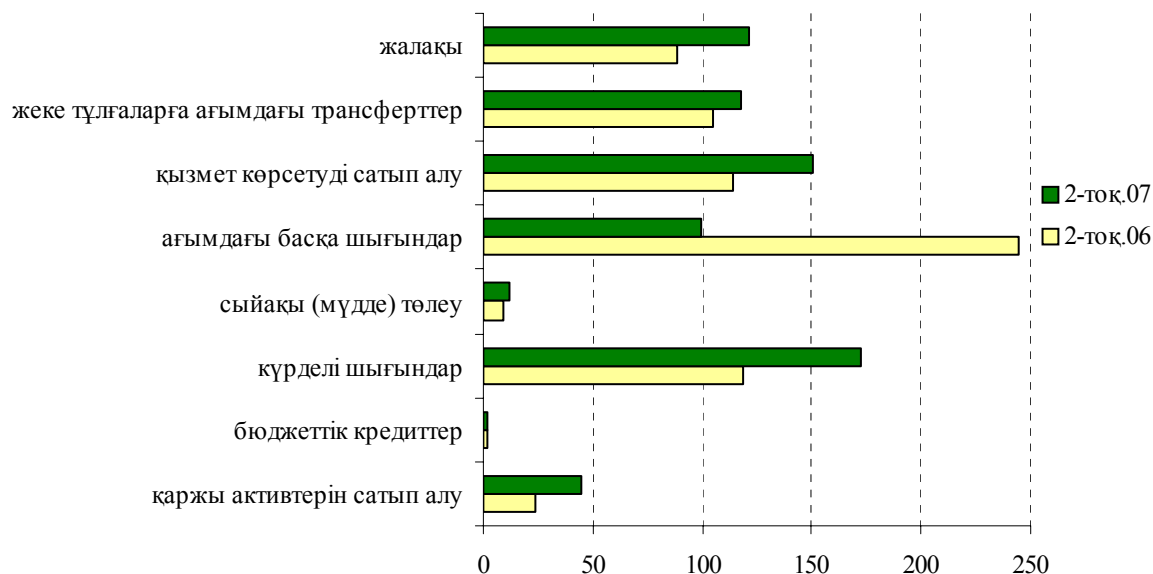
Қарастырылып отырған кезеңде ағымдағы шығындардың едәуір үлесі қызмет көрсетуді сатып алуға (30,0%), жалақы бойынша шығыстарға (24,3%), сондай-ақ жеке тұлғаларға ағымдағы трансферттерге (23,5%) тиесілі.

2007 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің күрделі шығындары 2007 жылғы 2-тоқсанда 2006 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда 45,9% ұлғайды. 2007 жылғы

2-тоқсанда бюджеттік кредиттер 2006 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда 18,6% төмендеді. Қаржы активтерін сатып алу шығыстары 91,8% өсті (9-график).

9-график

Мемлекеттік бюджеттің шығыстары, млрд. теңге

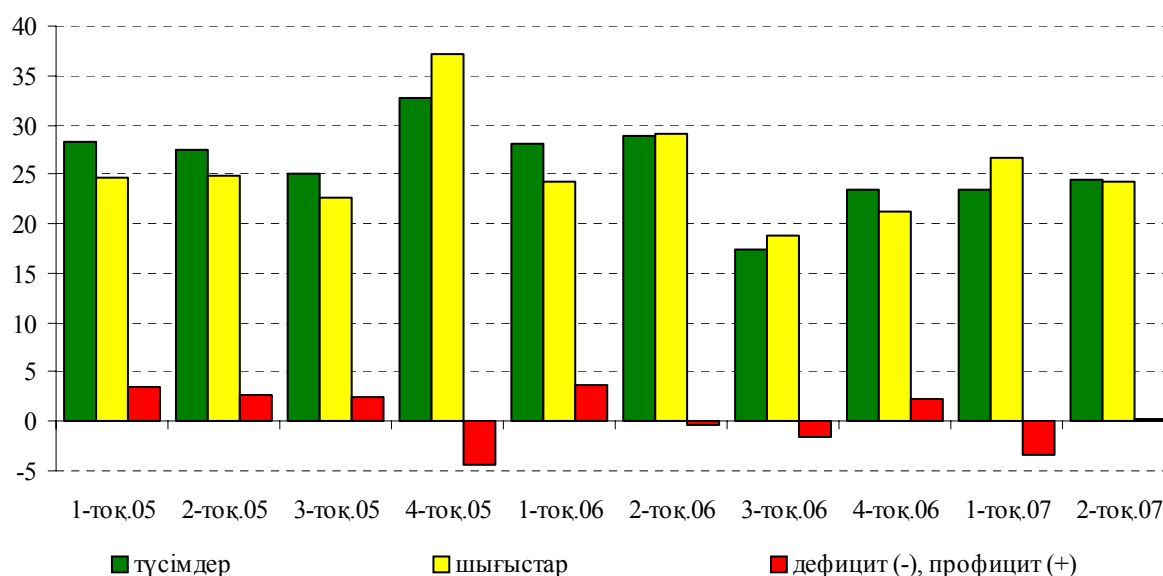

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі

Нәтижесінде 2007 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік бюджет 2006 жылғы 2-тоқсандағы 9,0 млрд. теңге мөлшеріндегі дефицитке қарсы 6,9 млрд. теңге (ЖІӨ-ге шаққанда 0,2%) профицитпен қалыптасты (10-график).

10-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, ЖІӨ-ге шаққандағы %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі

Дефицитті қаржыландыру көздері мынадай түрде қалыптасты: заемдардың түсуі – 45,9 млрд. теңге, оларды өтеу – 44,0 млрд. теңге, бюджет қаражатының бос қалдықтарын пайдалану – 8,9 млрд. теңге.

Үкіметтің ішкі борышы 2007 жылғы маусымда 2006 жылғы наурызбен салыстырғанда 10,0%-ға 438,6 млрд. теңгеге дейін ұлғайды және ұзақ мерзімді қазынашылық облигациялардың шығарылуымен қамтамасыз етілді.

Үкіметтің сыртқы борышы 2007 жылғы 2-тоқсанда 20,4%-ға, 1,4 млрд. АҚШ долл. дейін қысқарды. Сыртқы борыштың төмендеуі Қазақстан евроотын 350 млн. АҚШ долл. сомасына өтеумен қамтамасыз етілді.

1-қосымша бет

Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының жұмыс істеу тетігінің өзгеруі

Бұрын қолданылып жүрген схемаға сәйкес Ұлттық Қорды қалыптастыру көздері мыналар болып табылады:

- 1) тиісті қаржы жылына республикалық бюджет туралы заңда бекітілген шикізат секторы ұйымдарынан олардың жылдық көлемдерінен республикалық бюджетке түсетін нақты түсімдерден асуы ретінде айқындалатын республикалық бюджеттің ресми трансферттері. Шикізат секторы ұйымдарынан түсетін түсімдерге корпоративтік табыс салығы, ҚҚС, үстеме пайдаға салынатын салық, бонустар, роялтилер, жасалған келісім-шарттар бойынша өнімді бөлу жөніндегі Қазақстан Республикасының үлесі бойынша бюджетке түсімдер жатады;
- 2) республикалық меншіктегі және тау-кен өндіру мен өңдеу салаларына жататын мемлекеттік мүлікті жекешелендіруден түскен түсімдер есебінен айқындалатын республикалық бюджеттің ресми трансферттері;
- 3) шикізат секторы ұйымдарынан республикалық бюджетке түсетін республикалық бюджетте жоспарланған түсімдер сомасының 10% мөлшерінде есептелетін республикалық бюджеттің ресми трансферттері;
- 4) ауыл шаруашылығына арналған жер учаскелерін сатудан түскен түсімдер есебінен айқындалатын жергілікті бюджеттің ресми трансферттері;
- 5) Ұлттық қорды басқарудан түскен инвестициялық кірістер;
- 6) Қазақстан Республикасының заңнамасымен тыйым салынбаған өзге де түсімдер мен кірістер.

Осылайша, 1)-4) тармақтарда жазылған Ұлттық қорға түсетін түсімдер мемлекеттік бюджеттің шығыстары ретінде де, түсімдер ретінде де көрсетілді.

Ұлттық қор бұрынғы тетікке сәйкес:

- 1) тұтастай алғанда қаржы жылы бойынша республикалық бюджетке шикізат секторы ұйымдарынан түсетін түсімдердің бекітілген және нақты көлемі арасындағы айырмашылық ретінде айқындалатын республикалық бюджеттің шығынын өтеуге;
- 2) Ұлттық қордан республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының Президенті айқындайтын мақсаттарға берілетін мақсатты трансферттер түрінде;
- 3) Ұлттық қорды басқаруға және жыл сайын аудит өткізуге байланысты шығыстарды жабуға жұмсалады.

2006 жылғы 1 шілдеде күшіне енген жаңа тетікке сәйкес Ұлттық қорды қалыптастырудың көздері мыналар болып табылады:

- 1) Ұлттық қорға жіберілетін бюджетке түсімдер мыналардан тұрады:

- мұнай секторының кәсіпорындарынан түскен тікелей салықтар, оған мыналар жатады: корпоративтік табыс салығы, үстеме пайдаға салынатын салық, роялтилер, бонустар, өнімді бөлу бойынша үлес, экспортталатын өңделмеген мұнайға рент салығы, газ конденсаты;

- республикалық меншіктегі және тау-кен өндіру мен өңдеу салаларына жататын мемлекеттік мүлікті жекешелендіруден түскен түсімдер;

- ауыл шаруашылығына арналған жер учаскелерін сатудан түскен түсімдер;

- 2) Ұлттық қорды басқарудан түскен инвестициялық кірістер;
- 3) Қазақстан Республикасының заңнамасымен тыйым салынбаған өзге де түсімдер мен кірістер.

Бұл ретте түсімдердің осы түрлері мемлекеттік бюджеттің не кірістік, не шығыстық бөліктеріне әсерін тигізбей-ақ, Ұлттық қорға тікелей есептеледі.

Ұлттық қор:

- 1) Ұлттық қордан республикалық бюджетке дамудың бюджеттік бағдарламаларын (ішкі бағдарламаларын) іске асыруға арналған кепілдік берілген трансферт түрінде;
- 2) Ұлттық қордан республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының Президенті айқындайтын мақсаттарға берілетін мақсатты трансферттер түрінде;
- 3) Ұлттық қорды басқаруға және жыл сайын аудит өткізуге байланысты шығыстарды жабуға жұмсалады.

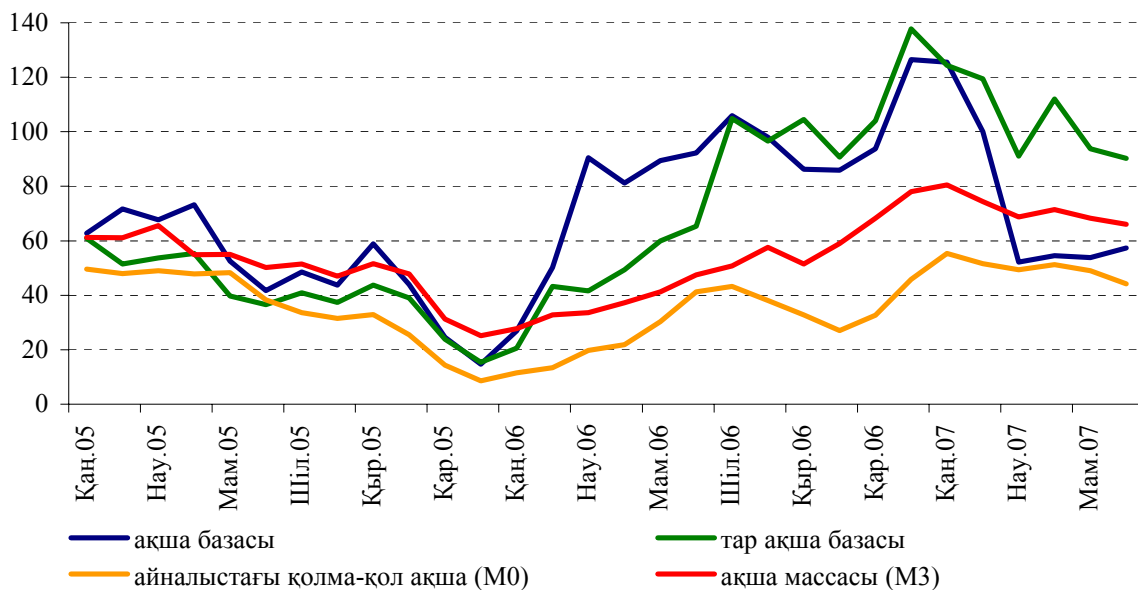
3. Ақша-кредит саясаты

3.1. Ақша ұсынысы

2007 жылғы 2-тоқсанда ақша агрегаттарының динамикасы әр бағытта болды. Ақша базасы жылдық көрсетуде кеңейді, ал тар ақша базасы, ақша массасы және айналыстағы қолма-қол ақша керісінше, қысқарды. Алайда ақша агрегаттарының өзгеру қарқыны шамалы болды (11-график).

11-график

**Ақша агрегаттарының динамикасы
(өткен жылдың тиісті айына қарағанда %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.1. Ақша базасы

Ақша базасы 2007 жылғы маусымның аяғында 1666,7 млрд теңге болды және 2007 жылғы 2-тоқсанда оның кеңеюі 5,2% болды. Тар ақша базасы 2007 жылғы 2-тоқсанда 25,4% кеңейді.

2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда ақша базасы 57,4% ұлғайды. Осы кеңею Ұлттық Банктің халықаралық резервтерінің өсуімен қамтамасыз етілді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда 71,0%-ға 22,4 млрд. АҚШ долл. дейін ұлғайды. Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығында валюта сатып алуы Ұлттық қордың активтерін толықтыру және Қаржы министрлігінің сыртқы борышына қызмет көрсету бойынша операциялардың жүргізілуіне қарамастан таза валюта қорларының 75,4%-ға ұлғаюына әкелді. Алтынмен активтер жүргізілген операциялар және әлемдік нарықтарда оның бағасының өсуі нәтижесінде 26,2% ұлғайды.

Ұлттық Банктің таза ішкі активтері, негізінен банктердің қысқа мерзімді ноталар бойынша міндеттемелерінің ұлғаюы арқасында қысқарды (3.2 Ақша-кредит саясатының құралдары мен операцияларын қараңыз).

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының және банктердің кассаларындағы қолма-қол ақшаның ұлғаюына әкелген (2-қосымша бет) ең төменгі резервтік талаптар тетігін қатайту нәтижесінде тар ақша базасы кеңейді. Осы кеңею 2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда 90,2% болды (1-кесте).

1-кесте

**Ұлттық Банктің активтері мен пассивтерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылдың тиісті кезеңіне қарағанда %)**

	3-тоқ.06	4-тоқ.06	1-тоқ.07	2-тоқ.07
Таза халықаралық резервтер	54,0	156,4	87,5	75,3
Таза ішкі активтер	-1,1	-213,0	-184,1	-114,9
Үкіметке таза талаптар	38,4	-357,9	-10,7	-2,2
Қаржы ұйымдарына талаптар	-25,6	-236,7	-369,4	-119,7
Қалған экономикаға талаптар	-87,8	-97,4	-77,9	-72,7
Басқа да таза ішкі активтер	-31,7	-49,6	57,0	-209,6
Ақша базасы	86,2	126,5	52,2	57,4
Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша	35,6	49,9	54,0	49,3
Банктердің аударылатын депозиттері	410,2	502,4	200,4	202,3
Банктердің басқа депозиттері	-40,3	51,5	-17,1	-68,7
Тар ақша базасы	104,5	137,8	91,1	90,2

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.2. Ақша массасы

2007 жылғы 2-тоқсан үшін ақша массасының кеңеюі 14,1% (2006 жылдың 2-тоқсанында – 15,9%) 4489,2 млрд. дейін болды. Банк жүйесінің таза сыртқы активтері 2,5 есе төмендеді, ішкі активтері 25,2% ұлғайды.

2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда ақша массасының өсуі таза сыртқы активтер қысқарғанда, банк жүйесіндегі ішкі активтердің елеулі ұлғаюы нәтижесінде 66,0% болды (11-график).

Банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің құрылымында екінші деңгейдегі банктердің таза сыртқы активтері қысқарғанда, Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ұлғайды. 2007 жылдың 2-тоқсанының қорытындылары бойынша екінші деңгейдегі банктердің таза сыртқы міндеттемелері Ұлттық Банктің таза сыртқы активтеріне қарағанда өсті, осының нәтижесінде резидент еместер алдындағы банк жүйесінің жалпы міндеттемелері оның шетелдік активтерінен асты.

Банк жүйесінің ішкі активтерінің өсуі экономикадағы кредиттеудің сақталып отырған жоғарғы өсуімен қамтамасыз етілді (3.1.3. Экономикаға кредиттерді қараңыз). Банк жүйесінің Үкіметке талаптары Үкіметтің Ұлттық Банктегі депозиттеріндегі қалдықтарының ұлғаюы есебінен төмендеді (2-кесте).

Ақша массасының негізгі құрамдас бөліктеріне - айналыстағы қолма-қол ақшаның және банк жүйесіндегі депозиттердің динамикасына жасалған талдау ақша массасының өсуіне аталған құрамдас бөліктердің соңғысының басым рөл атқарғанын көрсетеді. Нәтижесінде 2007 жылғы маусым айының қорытындылары бойынша резиденттер депозиттерінің ақша массасы құрылымындағы үлесі 2006 жылдың маусымындағы 79,7% салыстырғанда 82,3% -ға дейін ұлғайды.

2-кесте

**Ақша массасының өзгеру динамикасы
(өткен жылдың тиісті кезеңіне қарағанда %)**

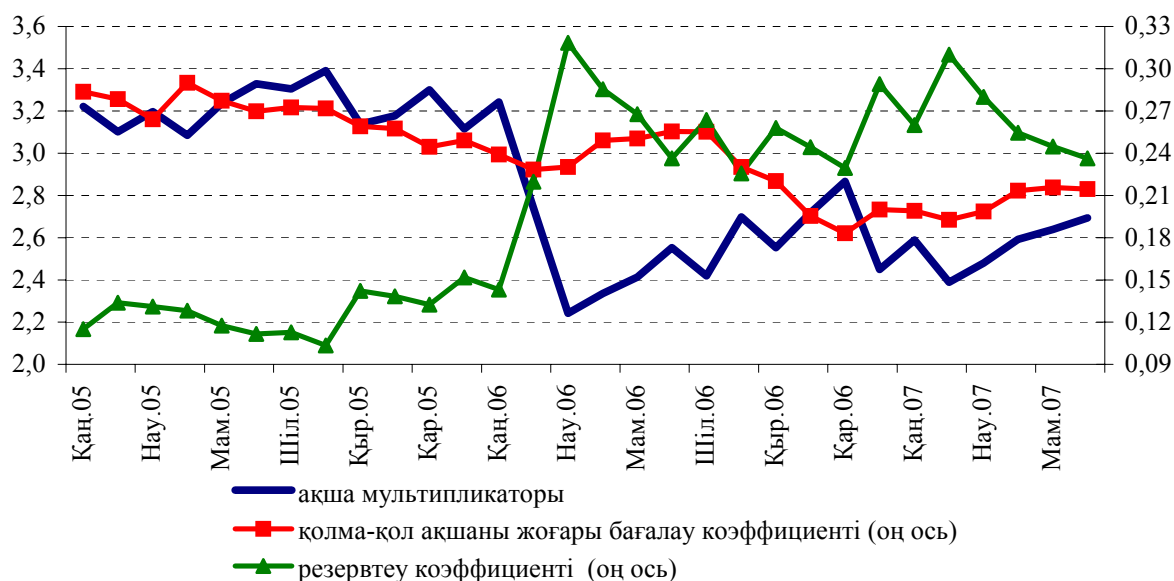
	3-тоқ.06	4-тоқ.06	1-тоқ.07	2-тоқ.07
Таза сыртқы активтер	-80,1	324,3	-35,2	-138,3
Ішкі активтер	115,8	66,3	91,5	94,4
Үкіметке талаптар	142,0	-168,6	1397,1	-1538,8
Экономикаға талаптар	80,1	84,1	93,0	108,0
Басқа да таза ішкі активтер	-43,2	-97,1	-96,9	-136,6
Ақша массасы	51,5	78,1	68,7	66,0
Айналыстағы қолма-қол ақша	32,8	45,8	49,3	44,2
Резиденттердің депозиттері	56,3	86,1	73,2	71,6

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Ақша массасының неғұрлым елеулі өсу қарқыны ақша базасының кеңею қарқынымен салыстырғанда ақша мультипликаторының 2006 жылғы маусымдағы 2,55-тен 2007 жылғы маусымда 2,69 дейін ұлғаюына себепші болды (12-график).

12-график

Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Айналыстағы қолма-қол ақша

Айналыстағы қолма-қол ақша 2007 жылғы 2-тоқсанда 21,6% (2006 жылдың 2-тоқсанында – 26,0%) және маусымның аяғында 793,1 млрд. теңге болды. 2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда айналыстағы қолма-қол ақшаның өсуі 44,2% жетті.

2007 жылғы 2-тоқсанда қолма-қол ақшаның өсуі банктердің кассаларынан жалақы төлеуге, салымдар мен берілген заемдар бойынша ақша берудің ұлғаюымен байланысты болды.

2007 жылғы 2-тоқсанда 2006 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда банктердің кассаларынан қолма-қол ақша беру 62,2%-ға 2652,7 млрд. теңгеге дейін, ал банктердің кассаларына түсімдер – 64,7%-ға, 2455,0 млрд. теңгеге дейін ұлғайды. Нәтижесінде

банктердің кассаларынан нетто-беру 197,7 млрд. теңге (2006 жылғы 2-тоқсанда –144,9 млрд. теңге) болды.

– **Резиденттердің депозиттері**

Резиденттердің депозиттері 2007 жылғы маусымның аяғында 3696,1 млрд. теңгеге жетті. 2007 жылғы 2-тоқсанда олар 12,6% өсті. Заңды тұлғалардың депозиттері 10,7%, жеке тұлғалардікі – 16,0% ұлғайды.

Жылдық көрсеткіште депозиттер 71,6% өсті, бұл ретте екінші тоқсан қатарынан жылдық қарқынның баяулағаны байқалады (3-кесте). Банктік емес заңды тұлғалардың депозиттеріндегі қалдықтардың жылдық өсуі 65,6%, ал жеке тұлғалардікі – 83,1% болды.

Екінші тоқсан қатарынан басқа депозиттердің өсу қарқыны төмендеді, сондай-ақ шетел валютасында аударылатын депозиттер де қысқарды.

Ұлттық валютадағы депозиттер бір жылда іс жүзінде екі есе 97,3%-ға өсті, ал шетел валютасындағы депозиттер 21,5 % ұлғайды.

Жеке тұлғалардың депозиттері 83,1%, заңды тұлғалардың депозиттері – 65,6% өсті.

3-кесте

**Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылдың тиісті кезеңіне қарағанда %)**

	3-тоқ.06	4-тоқ.06	1-тоқ.07	2-тоқ.07
Резиденттердің депозиттері	56,3	88,4	73,2	71,6
Теңгемен аударылатын депозиттер	71,2	77,1	55,4	75,7
халық	73,5	75,4	66,9	71,0
банктік емес заңды тұлғалар	57,1	77,3	53,6	76,5
Теңгедегі басқа депозиттер	77,4	134,1	126,1	110,0
халық	63,7	137,0	143,6	111,7
банктік емес заңды тұлғалар	94,3	131,7	112,5	108,6
Шетел валютасымен аударылатын депозиттер	28,7	53,6	12,5	-1,6
халық	30,7	20,5	33,7	42,9
банктік емес заңды тұлғалар	16,4	59,8	9,2	-9,2
Шетел валютасындағы басқа депозиттер	33,1	57,9	38,0	26,3
халық	36,7	22,7	20,7	37,3
банктік емес заңды тұлғалар	27,3	87,6	50,3	19,8

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.3. Экономикаға кредиттер

Екінші деңгейдегі банктердің Қазақстанның экономикасындағы кредиттік үстемдігінің жоғарғы қарқыны 2007 жылғы 2-тоқсанда сақталды. Осы кезең ішінде экономикаға кредиттер 24,6% ұлғайып және 6568,6 млрд. теңгеге жетті. Бұл ретте халыққа берілген кредиттер 24,4%, заңды тұлғаларға берілген кредиттер – 24,7% өсті.

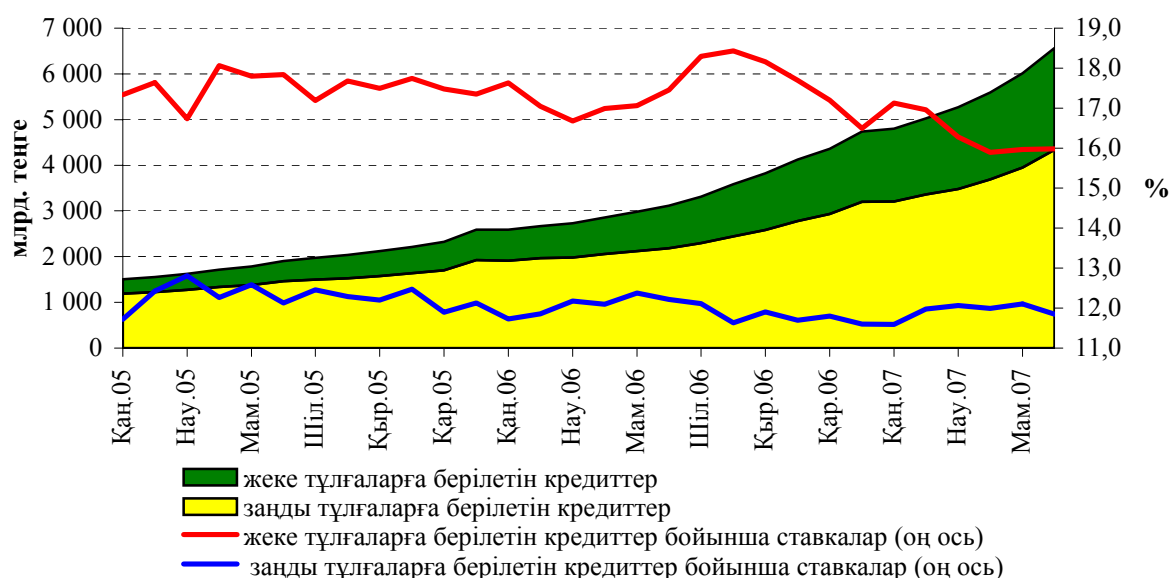
2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда экономикаға берілген кредиттер 2,1 есе өсті, оның ішінде заңды тұлғаларға кредиттер 2,0 есе, жеке тұлғалар – 2,4 есе өсті.

Берілетін кредиттер бойынша сыйақы ставкалары 2007 жылғы 2-тоқсанда төмендеді. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка 2007 жылғы наурызда 12,1%-дан 2007 жылғы маусымда 11,8% дейін төмендеді, жеке

тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка, тиісінше, 16,3%-дан 16,0% дейін төмендеді (13-график).

13-график

Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Заңды тұлғаларға кредиттер

Заңды тұлғаларға кредиттер 2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда 99,1% өсті.

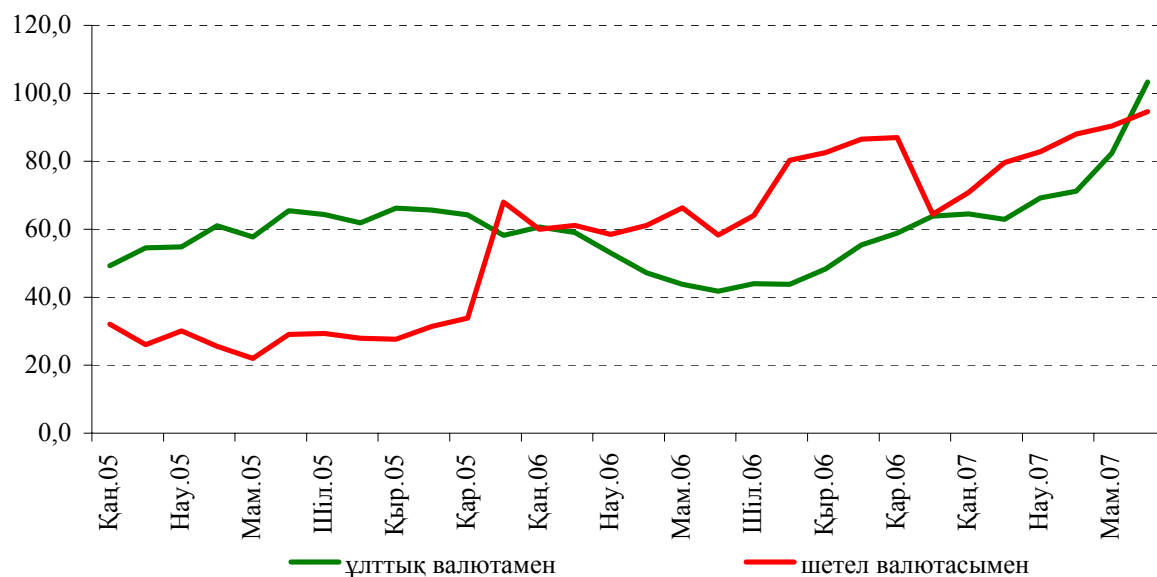
2007 жылғы 2-тоқсанда ұлттық валютамен берілген кредиттердің жылдық өсуі шетел валютасымен берілген кредиттердің өсуінен асты, мұндай жағдай 2006 жылдың басынан бері байқалмаған болатын (14-график).

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер көлемінде орташа және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 2007 жылғы маусымның аяғында 68,9% болды.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер құрылымында 2007 жылғы маусымның аяғында айналым қаражатын (43,5%), негізгі қорларды (16,7%) сатып алуға, сондай-ақ объектілердің жаңа құрылысына және қайта жаңғыртуға (16,7%) берілген кредиттер үлесі көбірек.

14-график

**Занды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
(өткен жылдың тиісті кезеңіне қарағанда %)**

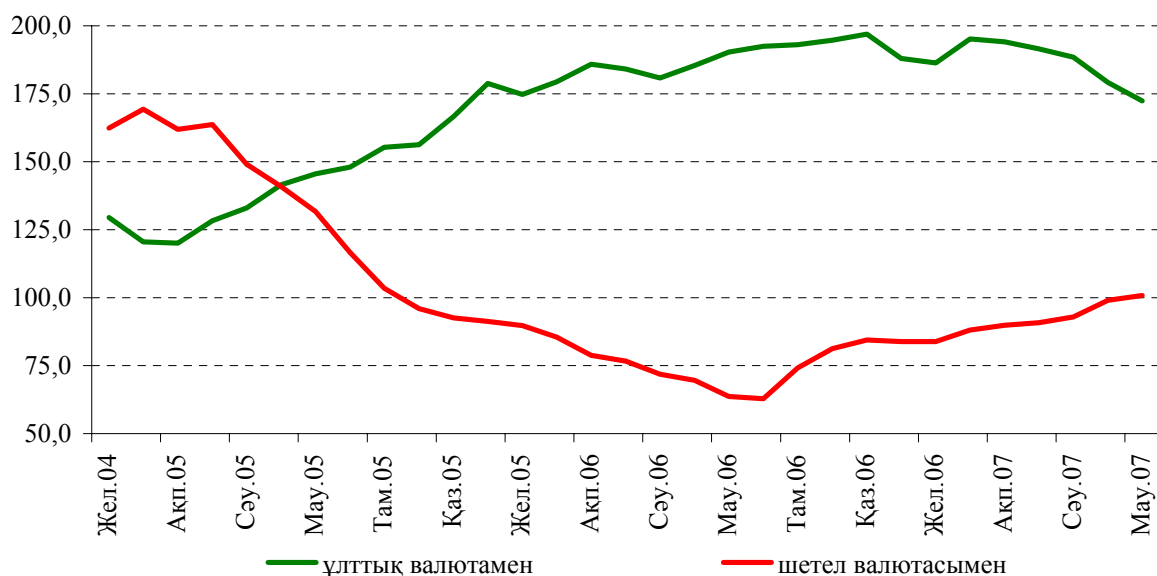
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Халыққа берілген кредиттер

Халыққа берілген, жылдық ұлғаюы 2,4 есе болған кредиттер динамикасында ұлттық валютадағы кредиттер мейлінше жоғары өсу қарқынын көрсетіп отыр. 2007 жылғы маусымда 2006 жылғы маусыммен салыстырғанда халыққа ұлттық валютамен берілген кредиттер 2,7 есе, ал шетел валютасындағы кредиттер 2,0 ұлғайды (15-график).

15-график

**Халыққа берілген кредиттер динамикасы
(өткен жылдың тиісті кезеңіне қарағанда %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Халыққа берілген кредиттердің құрылымында тұтыну мақсаттарына берілген кредиттер 2007 жылғы маусымда 47,1%-ға ие болды. Халыққа тұрғын үй салуға және сатып алуға берілген кредиттердің үлесі 2007 жылғы маусымда 33,7% құрады.

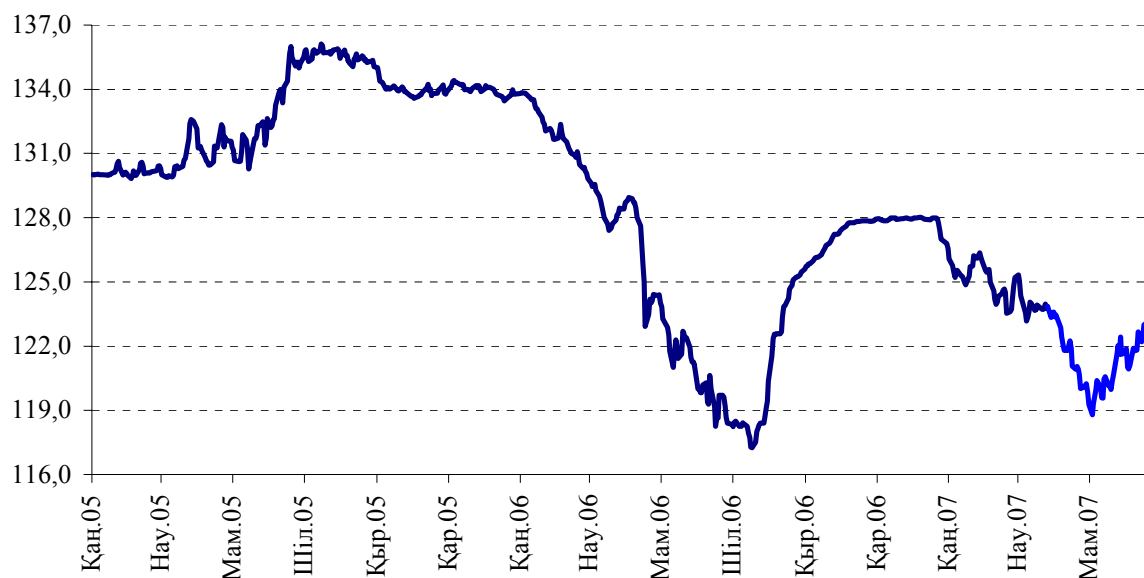
3.2. Валюта бағамы

2007 жылғы 2-тоқсанда теңге бағамының динамикасы АҚШ долларына қатысты әр бағыттағы үрдіспен сипатталды. Тұтастай алғанда, тоқсанның қорытындысы бойынша теңге бағамы АҚШ долларына қатысты 1,2% – 123,84 теңге/1 АҚШ долларынан 122,31 теңге/1 АҚШ долл. дейін нығайды.

2007 жылғы 2-тоқсанда теңгенің орташа алынған айырбас бағамы 2007 жылғы 1-тоқсандағы көрсеткішпен салыстырғанда 2,8% нығайып, бір АҚШ доллары үшін 121,38 теңге болды. Тоқсан ішінде теңге АҚШ долларына қатысты 1 АҚШ доллары үшін 118,79 теңге - 123,60 теңге аралығында өзгерді (16-график).

16-график

Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

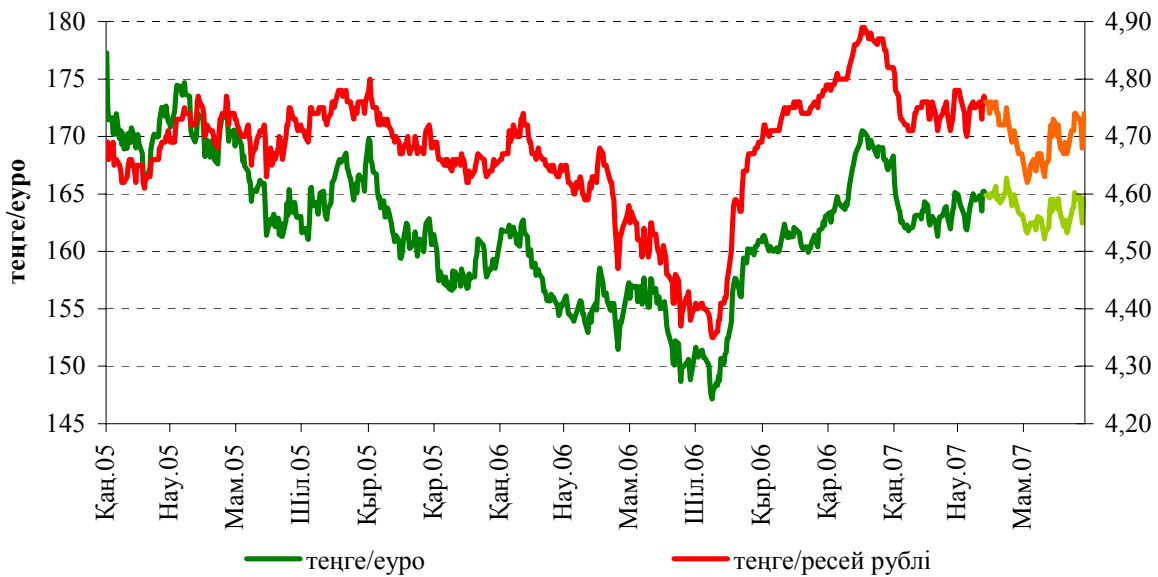
Теңге АҚШ долларына шаққанда сәуірде номиналдық тұрғыдан айтарлықтай нығайды (3,0%), ал мамырда теңгенің әлсіреуі байқалды (1,9%), маусымда теңге салыстырмалы түрде алғанда тұрақты күйінде қалды (небәрі 0,1% нығайды).

Ресей рублімен мәмілелердің көлемі ішкі валюта нарығының биржа бөлігінде шамалы ғана болғандықтан, ал 2007 жылғы 2-тоқсанда еуромен мәмілелер мүлдем жасалмауы себепті теңгенің осы валюталарға қатынасы бойынша бағамы АҚШ долларына қатысты кросс-бағамның негізінде есептеледі. Тиісінше, теңге бағамының еуроға және ресей рубліне қатысты динамикасы теңге бағамының АҚШ долларына қатысты динамикасымен, бірыңғай еуропалық валютаның халықаралық қаржы нарығындағы ахуалымен және Ресей Орталық Банкінің ресей рублінің валюталар қоржынына қатысты айырбас бағамы жөніндегі саясатымен айқындалды.

2007 жылғы 2-тоқсанда теңгенің еуроға және ресейлік рубльге қатысты ресми бағамы тиісінше 0,1% және 0,4% нығайды (17-график).

17-график

Теңгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2007 жылғы 2-тоқсанда ішкі валюта нарығындағы ахуал әлемдік валюта нарығындағы ахуалмен, елдің төлем балансының жай-күйімен және биржалық және банкаралық нарықтардың валюта бөлігіндегі операциялардың ауқымды көлемімен айқындалды.

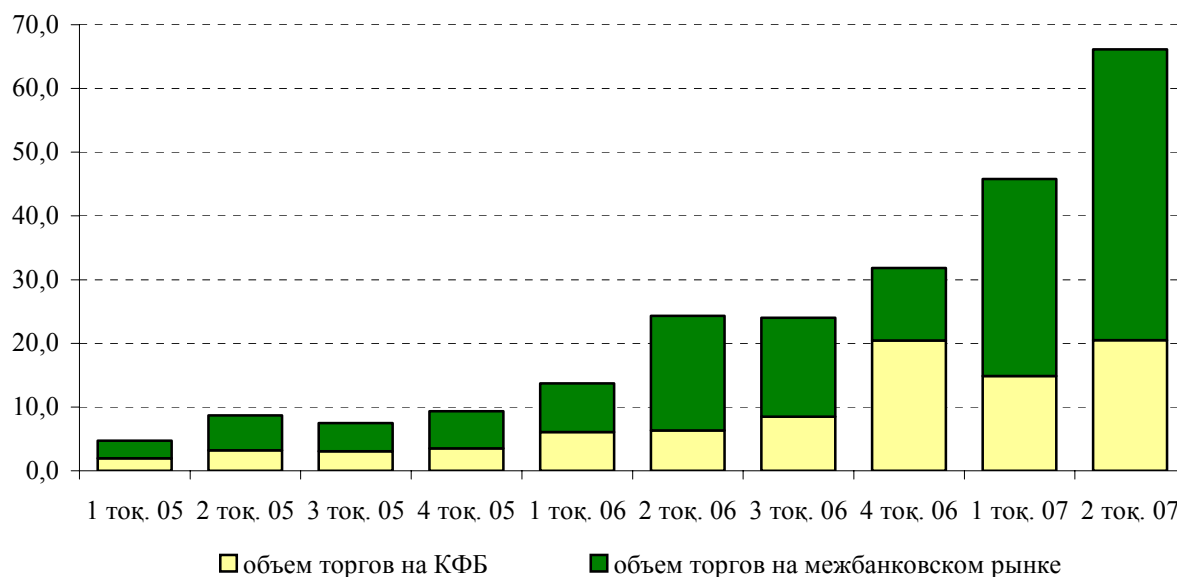
Тұтастай алғанда, ішкі валюта нарығындағы теңгенің АҚШ долларына бағамының динамикасы әлемдік валюта нарығындағы еуроның АҚШ долларына қатысты динамикасына сәйкес келді. Мәселен, сәуірде еуро АҚШ долларына қатысты 2,2% номиналдық нығайды, мамырда – 1,1% әлсіреді, ал маусымда еуроның АҚШ долларына қатысты бағамы салыстырмалы түрде алғанда тұрақты болды (0,4% нығайды).

2007 жылғы 2 тоқсанда Қазақстан Қор Биржасының валюталық бөлігінде және халықаралық валюта нарығында сауда-саттықтың үлкен көлемі тіркелді, мұның өзі нарыққа қатысушылардың алып-сатарлық ниетін білдіреді. Мәселен, ішкі валюта нарығында сауда-саттықтың жалпы көлемі 2007 жылғы 1 тоқсанмен салыстырғанда 44,4% ұлғайып, 66,1 млрд. АҚШ долл. құрады.

Қазақстан Қор Биржасында биржалық сауда-саттықтың долларлық ұстанымдағы көлемі 2007 жылғы 1 тоқсанмен салыстырғанда 37,5% ұлғайды және 20,5 млрд. АҚШ долл. құрады (Қазақстан Қор Биржасындағы сауда-саттықтың нетто-көлемі брутто-көлемнің 60% құрады). Биржадан тыс валюта нарығында 2007 жылдың 2-тоқсанындағы операциялардың көлемі өткен тоқсанмен салыстырғанда 47,8% ұлғайды және 45,7 млрд. АҚШ долл. құрады (18-график).

18-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ долл.

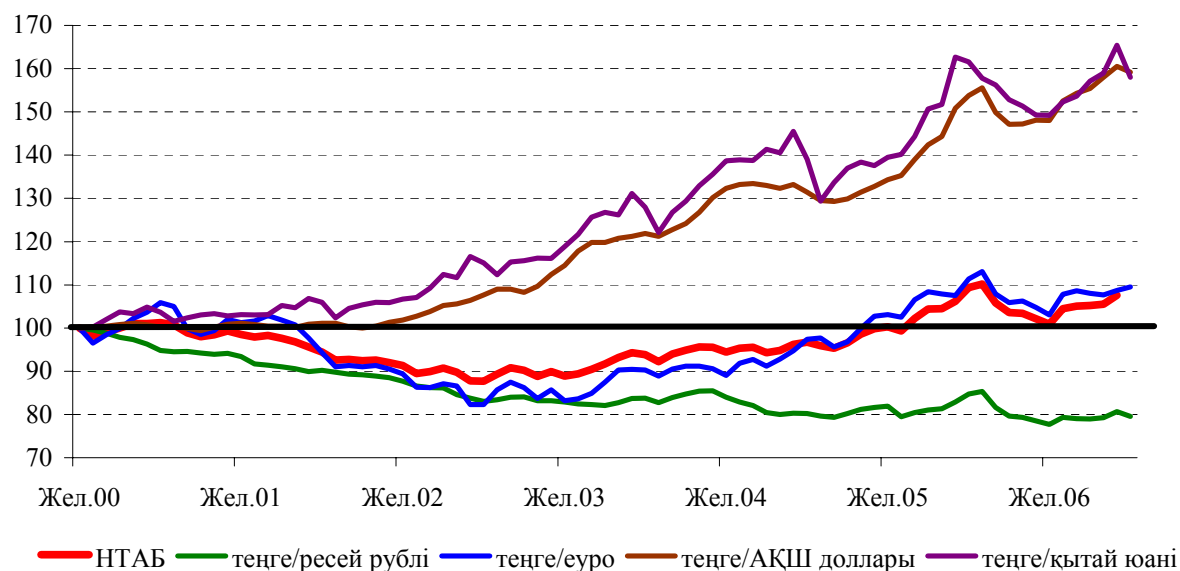
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2007 жылғы 2-тоқсанның қорытындысы бойынша теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамы (НТАБ) және теңгенің негізгі валюталарға нақты айырбастау бағамының индексі өсті. Мәселен, алдын ала деректер бойынша теңгенің НТАБ индексі 1,6% өсті. Бұл ретте теңге ТМД елдері валюталары қоржынына қатысты 1,5%, басқа елдердің валюталар қоржынына қатысты 1,6% нығайды.

2007 жылғы 2-тоқсанда теңге АҚШ долларына қатысты нақты көрсеткіште 3,3%, еуроға қатысты – 0,5%, Ресей рубліне қатысты – 0,9%, қытай юаніне қатысты 4,2% нығайды (19-график).

19-график

Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері (2000 жылғы желтоқсан = 100%)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.3. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банк ағымдағы жылы валюта нарығына қатысуын айтарлықтай қысқартты. 2007 жылдың 2-тоқсанының қорытындысы бойынша Ұлттық Банктің ҚҚБ қатысу коэффициенті (-)8,9% құрады. Бұл ретте Ұлттық Банк шетел валюталарын сәуірде нетто-сатып алушы, ал мамырда және маусымда – нетто-сатушы болды.

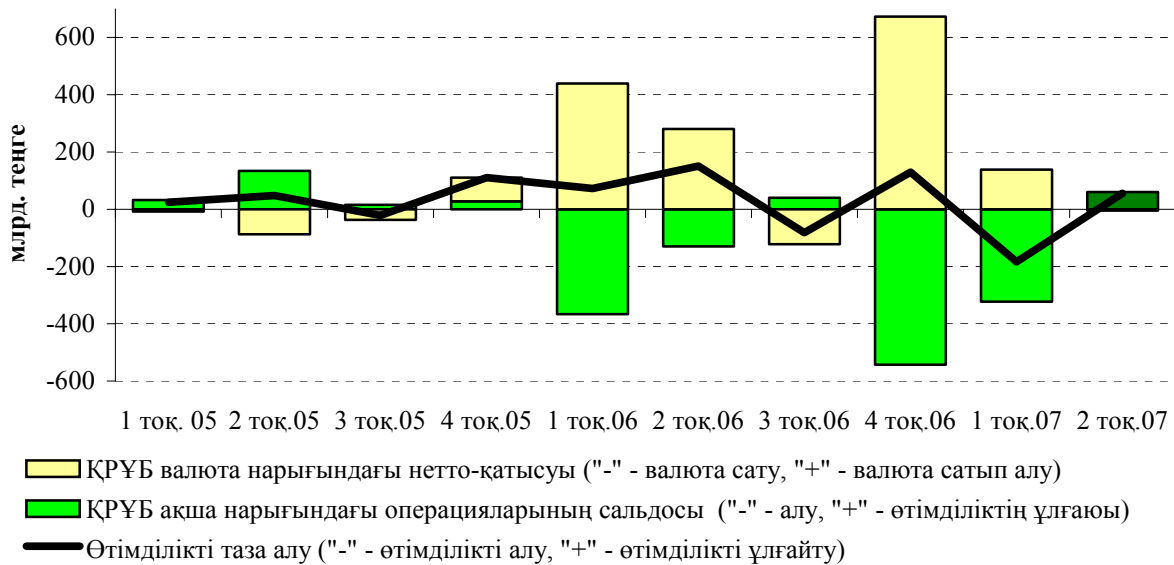
Ұлттық Банк сонымен қатар 2007 жылдың 2-тоқсанында Ұлттық қордың мақсаттары үшін көлемі 259,4 млн. АҚШ долл. құрайтын шетел валютасын сатып алуды жүзеге асырды.

Ұлттық Банк инфляцияны реттеу мақсатында қысқа мерзімді ноталар шығару және банктік сектордан депозиттер тарту арқылы екінші деңгейдегі банктердің өтімділігін реттеу бойынша операциялар жүргізді (3.3.2. Ашық нарықтағы операциялар және 3.3.3. Тұрақты тетіктер қараңыз).

2007 жылдың 2-тоқсанда тұтастай алғанда Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы операцияларының нәтижесінде өтімділік ұлғайды (20-график).

20-график

Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы

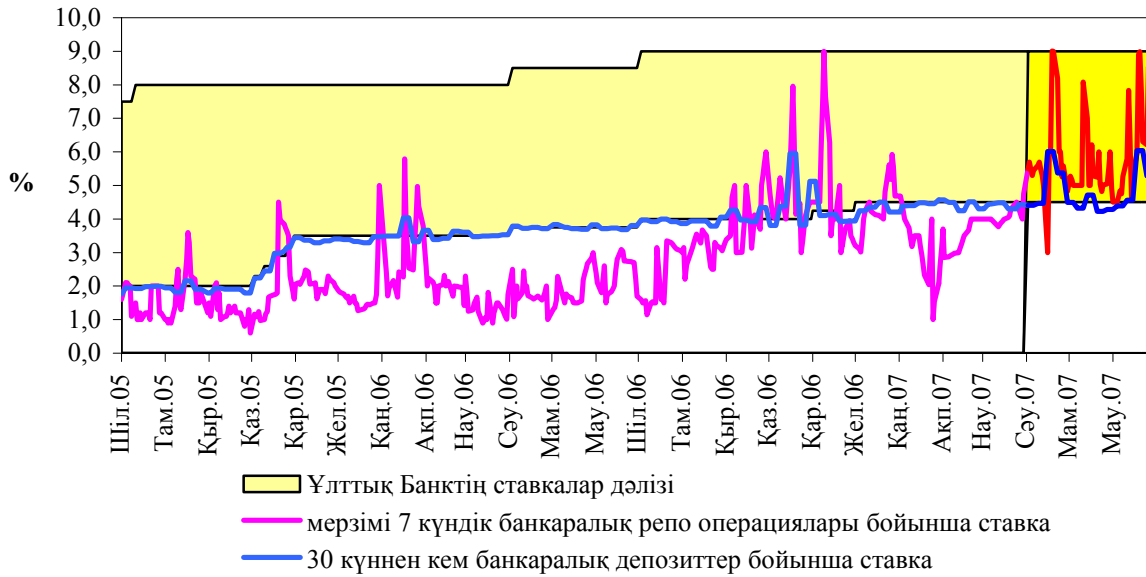
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2007 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банк қатаң ақша-кредит саясатын жүргізуді жалғастырды, бұл басқалардың ішінде өз операциялары бойынша ставкаларды жоғары деңгейде сақтауды болжады. Мәселен, ресми қайта қаржыландыру ставкасы жылдық 9,0% деңгейінде қалды. Тиісінше, ресми қайта қаржыландыру ставкасының жартысына тең екінші деңгейдегі банктерден тартылатын депозиттер бойынша ставка 4,5% болды.

2007 жылғы 2-тоқсанда мерзімдер бойынша салыстырылып отырған операциялар бойынша ақша нарығындағы кірістіліктің біршама артқаны байқалды. Орташа алғанда тоқсан ішінде олардың деңгейі Ұлттық Банк ставкаларының дәлізі шеңберінде болды. 2007 жылғы 2 тоқсанда мерзімі 30 күнге дейінгі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған ставка 4,7% деңгейінде қалыптасты (2007 жылғы 1 тоқсанда – 4,4%). Мерзімі 7 күндік банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған ставка 7,21% құрады (2007 жылғы 1-тоқсанда – 3,10%) (21-график).

21-график

Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары

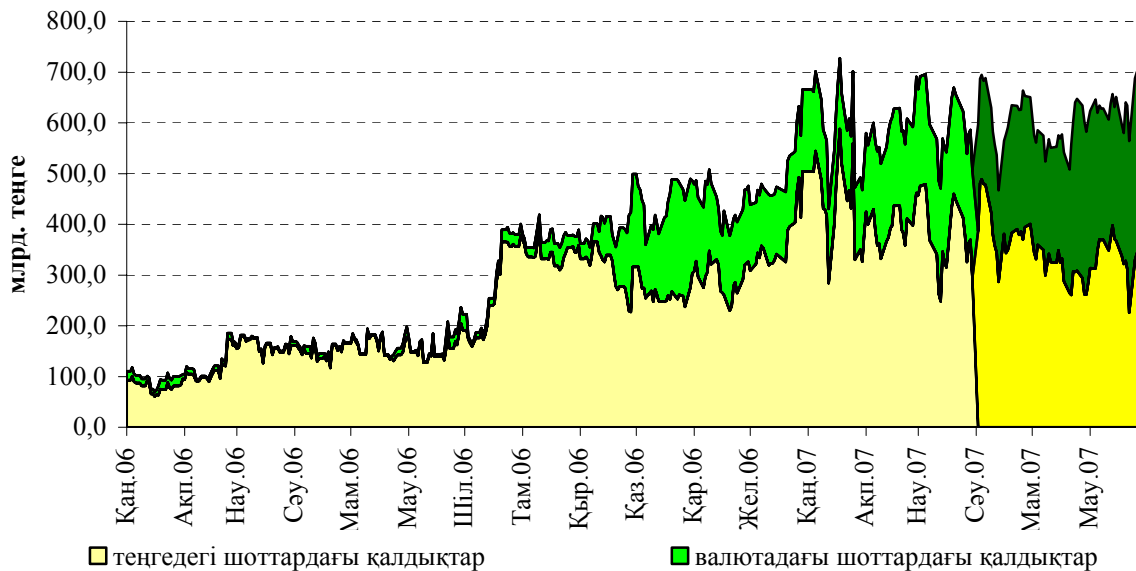

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2007 жылғы 2-тоқсанда екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың аз ғана өсуі шетел валютасындағы қалдықтардың ұлғаюымен қатар жүрді. Көрсетілген кезеңде ұлттық валютадағы корреспонденттік шоттардағы қалдықтар біршама қысқарды (22-график).

22-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

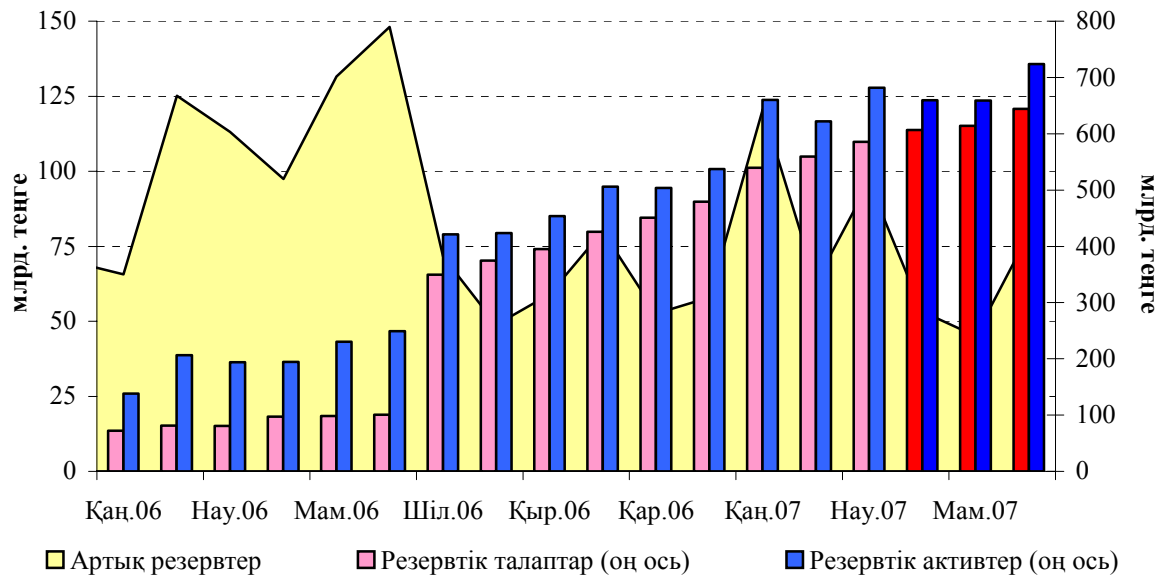
3.1.1. Ең төменгі резервтік талаптар

2006 жылғы 12 шілдеден бастап ең төменгі резервтік талаптарды қалыптастыру мен орындау тетігін өзгерту нәтижесінде 2006 жылдың 2-жарты жылдығынан бастап

екінші деңгейдегі банктердің артық өтімділігі айтарлықтай қысқарғаны бай қалды. 2007 жылғы сәуір-маусымда резервтік активтер орташа алғанда қажетті резервтеу көлемінен 12% асты (2007 жылғы 1 тоқсанда –19%) (23-график).

23-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2-қосымша бет

Екінші деңгейдегі банктердің ең төменгі резервтік талаптарды қалыптастыру және орындау тәртібі

Банктің ең төменгі резервтік талаптарды есептеу үшін қабылданатын міндеттемелерінің құрылымына банктің ішкі міндеттемелері және банктің басқа да міндеттемелері кіреді. Банктің ішкі міндеттемелері қатаң белгіленген тізбе бойынша олардың өтеу мерзімдеріне қарамастан резиденттер алдындағы міндеттемелерінің қосындысы ретінде анықталады. Банктің басқа міндеттемелері резиденттік белгісіне қарамастан банктің резиденттер емес алдындағы міндеттемелерінің және борыштық бағалы қағаздар бойынша міндеттемелерінің қосындысы ретінде есептеледі.

Резервтік міндеттемелерді есепке алу кезінде (ішкі және сондай-ақ сыртқы міндеттемелер үшін) банктің негізгі борышы, сыйақысы және олар бойынша мерзімі өткен берешегі бойынша міндеттемелерінің қосындысы алынады.

Ең төменгі резервтік талаптарды анықтау кезеңі он төрт күнтізбелік күнді құрайды және аптаның алғашқы сейсенбісінде басталып, ең төменгі резервтік талаптарды анықтаудың он төрт күндік кезеңінің соңғы дүйсенбісімен аяқталады.

Ең төменгі резервтік талаптар нормативтерін банктер кассадағы қолма-қол ақша және Ұлттық Банктегі ұлттық теңгеде және еркін айырбасталатын валюталардағы корреспонденттік шоттарындағы ақшалар жататын резервтік активтер құру арқылы орындайды.

Банк ақшаны резервтік актив резервтік активтерді құру кезеңіндегі резервтік активтердің орташа шамасы ең төменгі резервтік талаптарды белгілеу кезеңіндегі ең төменгі резервтік талаптардың орташа мөлшерінен кем болмайтындай етіп орналастырады.

Резервтік активтерді құру кезеңі он төрт күнтізбелік күнді құрайды және ең төменгі резервтік талаптарды белгілеу кезеңі басталатын аптаның алғашқы бейсенбісінде басталып, ең төменгі резервтік талаптарды белгілеу кезеңі аяқталатын аптаның сәрсенбісінде аяқталады.

Екінші деңгейдегі банктердің ең төменгі резервтік талаптар нормативі банктердің ішкі міндеттемелері үшін 6% мөлшерін және банктің басқа міндеттемелері үшін 8% мөлшерін құрайды.

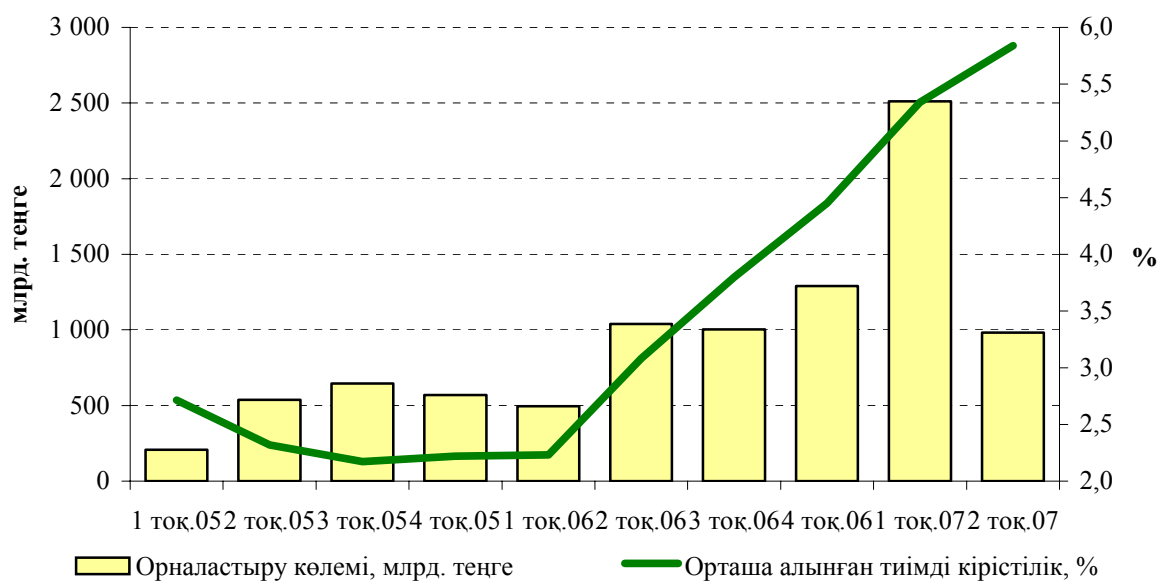
Осы тетік 2006 жылғы 12 шілдеден бастап қолданылады.

3.3.2. Ашық нарықтағы операциялар

2007 жылғы 2 тоқсанда шығарылған қысқа мерзімді ноталардың көлемі алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда 60,9% төмендеп, 981,9 млрд. теңге болды. Ноталар 28, 91, 182 және 365 күн айналыс мерзімдерімен шығарылды. Бұл ретте орналастырылатын ноталар бойынша орташа алынған кірістілік 2007 жылғы 1 тоқсанда 5,34 %-дан 2007 жылғы 2 тоқсанда 5,84 %-ға дейін көтерілді (24-график).

4-график

Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең ішінде)

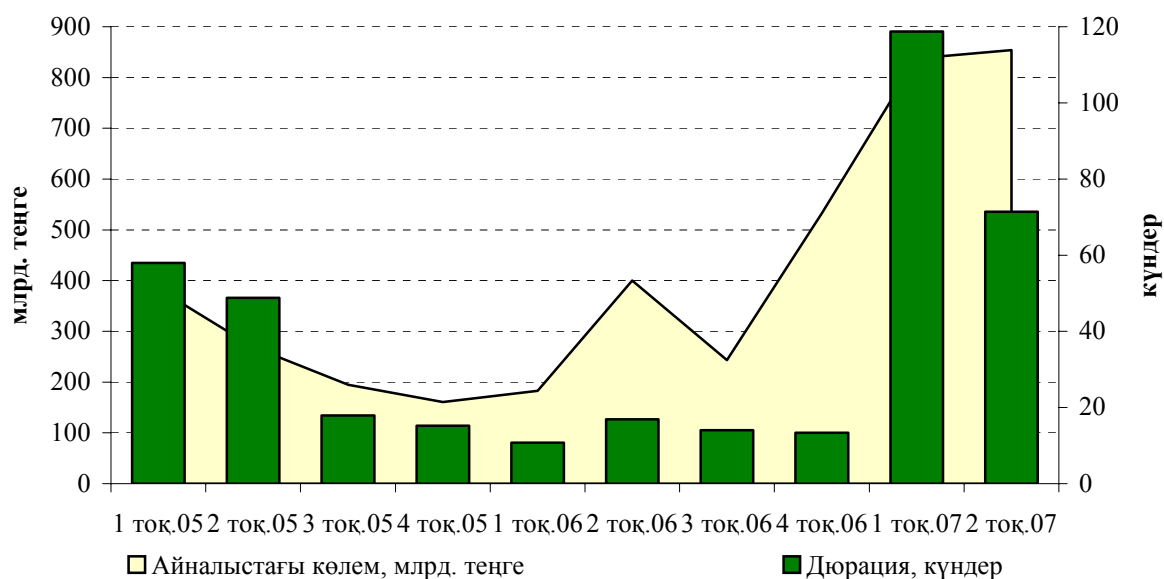

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2007 жылғы маусымның аяғында айналыстағы қысқа мерзімді ноталардың көлемі 853,9 млрд. теңгені құрады, бұл 2007 жылғы наурыздың аяғындағы көлемнен 2,0% көп. Айналыстағы ноталар дюрациясы 2007 жылғы маусымның аяғында 71 күнді құрады (25-график).

25-график

Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар (кезең аяғында)

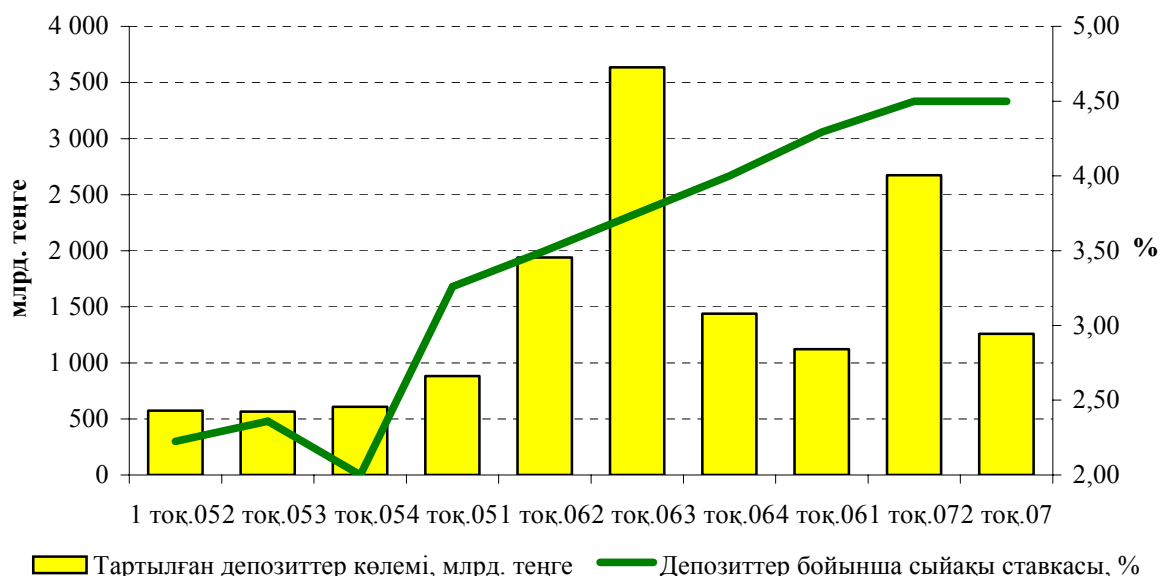
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.3.3. Тұрақты тетіктер

2007 жылғы 2 тоқсанда Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктерден 4,5% ставка бойынша 1258,8 млрд. тенге сомаға депозиттер тартты, бұл 2007 жылғы 1 тоқсандағы көлемнен 52,9% аз. Депозиттер тарту мерзімі 7 күнді құрады (26-график).

26-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі мен ставкалары

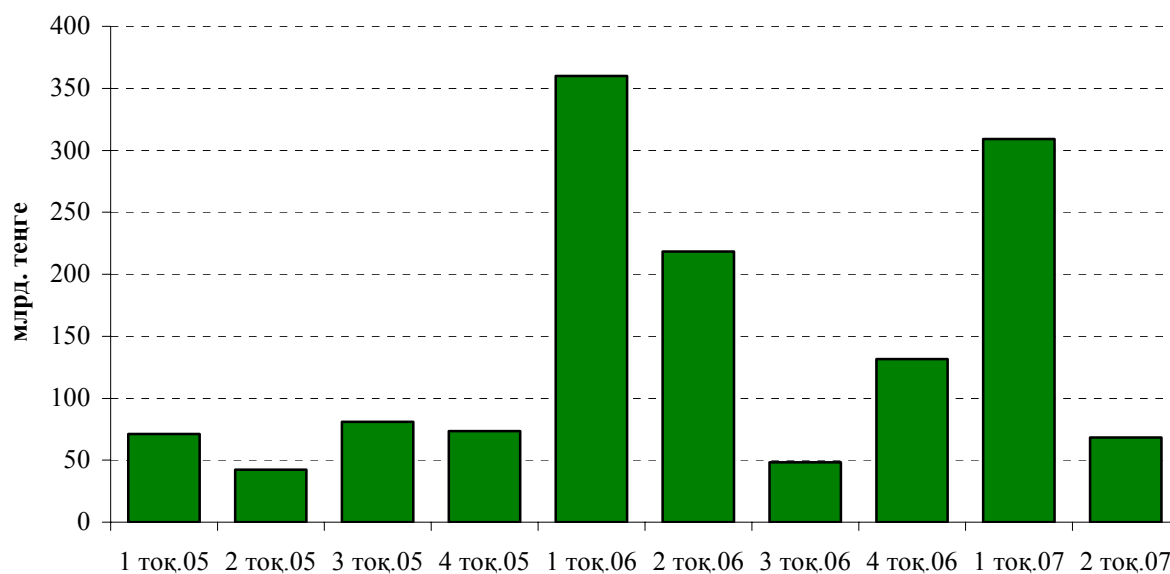

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2007 жылғы 2 тоқсанда екінші деңгейдегі банктерден депозиттерді тарту көлемінің азаюы Ұлттық Банктің олар бойынша өтелмеген міндеттемелері көлемінің 68,5 млрд. тенгеге дейін 4,5 есе азаюымен қоса жүрді (27-график).

27-график

Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктерден тартқан депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Ұлттық Банк 2007 жылғы 2 тоқсанда банктердің өтімділігін толықтыру мақсатында кері РЕПО операцияларын жүргізді (бұл операциялар 2006 жылғы қаңтардан бері жүргізілген жоқ). Кері РЕПО операцияларының жалпы көлемі 149,7 млрд. теңгені құрады. 2007 жылғы 2 тоқсанның аяғында банктердің Ұлттық Банк алдындағы өтелмеген берешектерінің қалдығы 10,0 млрд. теңгені құрады.

4. Инфляция болжамы

4.1. 2007 жылғы 2-тоқсанға инфляция болжамын бағалау

Инфляцияның 2007 жылғы 2-тоқсандағы нақты қалыптасқан деңгейі (1,9%) «Инфляцияға шолудың» алдыңғы шығарылымында жарияланған осы кезеңге арналған болжамнан асып түсті (1,6%-1,8%). Бұл ретте сәуір айында инфляцияның нақты деңгейі болжанған деңгейден төмен қалыптасты, мамыр және маусым айларында инфляция күткен болжамнан жоғары болды.

2007 жылғы 2-тоқсанда инфляцияға азық-түлік өнімдерінің және азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағасының өсуі себепші болды. Олардың құрылымында жеміс-көкөніс өнімдері, ет өнімдері, балық және теңіз өнімдері, бензин бағасының неғұрлым өсуі тіркелді.

Бұл кезеңдегі инфляция динамикасында, әсіресе, маусым айын бөліп көрсетуге болады. Бағаның соншалықты айтарлықтай өсуі (0,8%) 2000 жылдан бері байқалған жоқ. Маусымда жеміс-көкөніс өнімі бағасының осы кезеңге тән емес айтарлықтай өсуі тіркелді. Мұндай өсуді ішінара жеміс-көкөніс өнімін шекаралас мемлекеттерден, оның ішінде Өзбекстаннан жеткізуде үзілістердің болуымен түсіндіруге болады.

2007 жылғы 1 жартыжылдықта дәнді дақылдардың әлемдік нарықта қымбаттағаны байқалды. Осының салдары ретінде бұл, осы тауар бағасының ішкі нарықта да өсуіне әкеліп соқтырды. Нәтижесінде, сәуір – маусымда мал шаруашылығы өнімінің қымбаттағаны байқалды (мал азығы құнының өсуі арқылы).

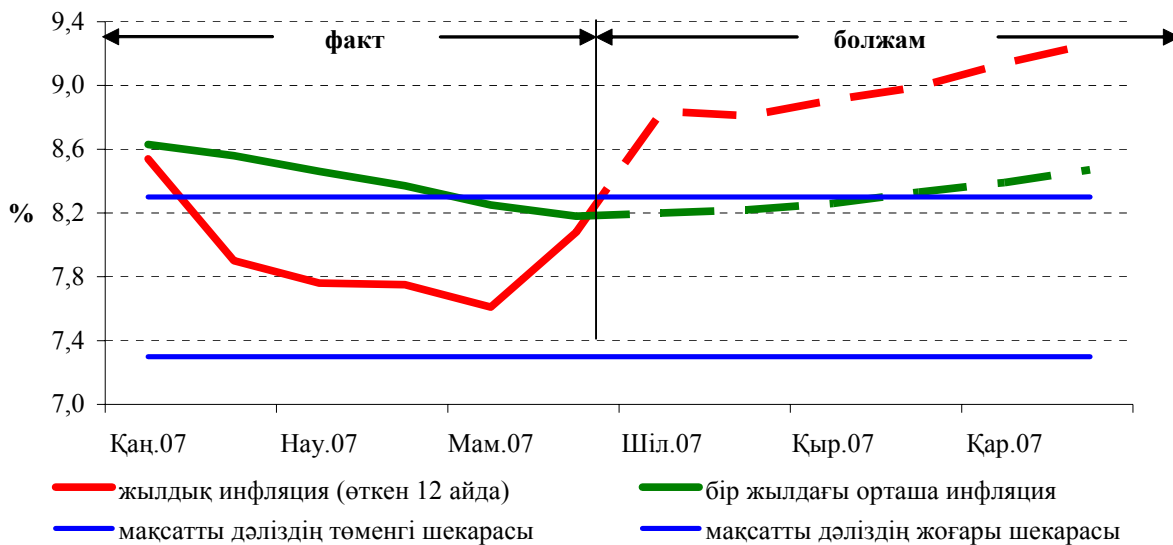
Мамыр-маусымда болжамды және нақты деректердің арасындағы айырмашылық 2007 жылғы маусымда инфляцияның нақты қалыптасқан жылдық деңгейі болжамды деңгейден асып түсті. Мәселен, маусымның қорытындысы бойынша болжам 7,8% - 8,0% болған кезде жылдық инфляция 8,1% құрады.

4.2. Инфляцияның 2007 жылға болжамы

2007 жылы Қазақстандағы макроэкономикалық ахуал елге шетел капиталының жоғары ағыны, жиынтық сұраныстың айтарлықтай кеңеюі, ішкі қаржы секторының жоғары өтімділігі, еңбек өнімділігінің төмен болуы сияқты көрсеткіштермен айқындалады. Осының салдары ретінде екінші жарты жылдықта экономикадағы инфляциялық үдерістердің жаңа өсу тармақтары белгілі болды, бұл нәтижесінде 2006 жылғы көрсеткіштермен салыстырылатын инфляцияның өсуіне себепші болады.

Ұлттық Банк Ақша-кредит саясатының 2007 - 2009 жылдарға арналған негізгі бағыттарына сәйкес 2007 жылға инфляция болжамын 7,3% - 8,3% шегінде айқындады, бұл «капиталдың қалыпты әкелінуі жағдайындағы мұнайдың қалыпты бағасы» болжамына сәйкес келеді (28-график). Осы сценарий шеңберінде 2007 жылы мұнайдың орташа әлемдік бағасы бір баррель үшін 60 АҚШ долл. аспайды деп бағаланған болатын. Алайда, 1 жартыжылдықтың қорытындысы бойынша Дүниежүзілік Банктің деректеріне сәйкес мұнайдың Brent сорты үшін 2007 қаңтар - маусымдағы орташа алғанда әлемдік бағасы 63,4 АҚШ долл. болғандықтан мұнайдың жоғары бағасының сценарийі іске асады деуге болады. Мұнайдың жоғары бағасының сценарийі бойынша 2007 жылға арналған орташа жылдық инфляция болжамы 8,2%-9,2% шегінде айқындалды.

28-график

2007 жылғы инфляция фактісі және болжамы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2.1. Инфляцияның 2007 жылғы 3-тоқсандағы болжамы

2007 жылғы 3-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда инфляция ең төменгі деңгейде қалыптасты және 1,7%-2,0% құрады (2006 жылғы 3-тоқсанда – 1,0%). 2007 жылғы қыркүйектің аяғында жылдық инфляция 8,8%-9,0% шегінде болжанады.

2007 жылғы шілде-қыркүйекте инфляциялық үдерістердің біршама тұрақтануы күтілуде, бұған ең алдымен маусымдылық факторы себепші болады. Бұл жеміс-көкөніс өнімдері бағасының төмендеуін болжайды. Ет және сүт өнімдері бағасының түзілуі сыртқы нарықтағы ахуалдың ықпалынан қалыптасады.

Маусымдық ауыл шаруашылығы жұмыстарының басталуы жанар-жағар май материалдары бағасының өсуін болжайды. Сонымен қатар, жаңа оқу жылының басталуы білім беру мекемелерінің қызмет көрсету, сондай-ақ киім мен аяқ киім бағасының өсуімен сипатталады.

Бұл ретте 2007 жылғы тамызда Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі депутаттарын сайлау қарсаңында жергілікті атқарушы органдар аймақтардағы баға тұрақтылығын қолдауға айрықша күш салатынын атап айту қажет.

Сонымен қатар 2007 жылы Ұлттық Банк қабылдайтын шаралар да сол сияқты республикадағы инфляциялық үрдістерді «тежейді».

4.2.2. Инфляцияның 2007 жылғы 4-тоқсандағы болжамы

Өткен жылдардағы жағдайлар көрсеткеніндей, қазан - желтоқсанда желтоқсан айындағы мерекелердің салдарынан сұраныстың өсуінен туындаған тұтыну нарығындағы жандану байқалады. Нәтижесінде осы кезең тұтыну бағасының ең жоғары өсуімен сипатталады.

Ұлттық Банк 2007 жылғы 4-тоқсанда инфляция 2,6%-2,8% шегінде қалыптасады деп күтуде (2006 жылғы 4-тоқсанда – 2,4%). 2007 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша жылдық инфляция 9,3%, орташа жылдық – 8,5% деңгейінде болжануда.

Инфляцияға, бұрынғысынша, тұтыну және инвестициялық сұраныстың өсуі, экономикалық өсудің артуы, шетел капиталының айтарлықтай ағыны және банк секторының жоғары кредиттік белсенділігі ықпал етеді.